

ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ
КАФЕДРА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА
РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»
ОПП «Адміністративний менеджмент»

на тему: «ІНСТИТУТ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ, ТА ІНШІ ОРГАНИ І
СЛУЖБИ ПРИ ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ»

Виконав: студент 4 курсу 437 групи
галузь знань:
28 Публічне управління та адміністрування
спеціальності:
281 Публічне управління та адміністрування
Ангелов Роман Юрійович

Науковий керівник:
кандидат наук з державного управління,
доцент
Штиршов Олександр Миколайович

Рецензент:
старший викладач,
Малікіна Оксана Анатоліївна

м. Миколаїв – 2024 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ.....	5
1.1. Історичні етапи становлення та розвитку Інституту Президента України.....	5
1.2. Основні функції та повноваження Президента України.....	12
Висновки до першого розділу.....	21
РОЗДІЛ 2. ОРГАНИ ТА СЛУЖБИ, ПОВ'ЯЗАНІ З ІНСТИТУТОМ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ.....	23
2.1. Нормативно-правові засади Офісу Президента України, повноваження та структура.....	23
2.2 Служби безпеки та оборони при Президентові України.....	29
2.3. Інші органи та структури, пов'язані з Інститутом Президента....	33
Висновки до другого розділу.....	35
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІНСТИТУТУ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ.....	37
3.1. Оптимізація апарату Президента для підвищення ефективності та зміцнення взаємодії з іншими гілками влади та громадськістю.....	37
3.2. Розробка рекомендацій для модернізації Інституту Президента України з урахуванням міжнародного досвіду.....	44
Висновки до третього розділу.....	54
ВИСНОВКИ.....	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	60

ВСТУП

Інститут президента набув поширення у багатьох країнах. Поява цієї посади в Україні відкрила новий етап у розвитку української держави. Однак повноваження глави держави, порядок його обрання та звільнення з посади, характер його взаємовідносин з іншими гілками державної влади залежать від форми правління, визначеної в Конституцією України.

Варто зазначити, що за роки незалежності в Україні відбулися зміни республіканської форми правління, і конституційно-правовий статус Президента України також зазнав деяких трансформацій. Але ми досі у пошуку оптимальної моделі президентської системи, яка виявиться найбільш ефективною для української держави і народу.

Аналіз інституту Президента України дає можливість зрозуміти повну сферу президентського впливу, його функції та повноваження, які формують конституційно-правовий статус, необхідний для того, аби зрозуміти усі сфери впливу Президента, що необхідно для становлення України як суверенної та незалежної, демократичної, соціальної та правової держави.

Президент України виступає одночасно як глава держави, конституційно відокремлений від усіх гілок влади, але при цьому володіє значною частиною повноважень і функцій кожної гілки влади та має низку дієвих механізмів впливу на них.

Президентська система є відносно новою для України державною системою, що потребує детального вивчення досвіду функціонування президентських систем в інших країнах світу. Теоретико-правовий порівняльний аналіз аспектів становлення та розвитку президентської системи має важливе значення для пошуку шляхів оптимізації взаємодії владних структур та вдосконалення правотворчості і юридичної практики в Україні.

Об'єктом дослідження є взаємодія інституту Президента України в середині нього та між органами й службами при Президентові України та гілками влади.

Предметом дослідження є інститут Президента України, та інші органи і служби при Президентові України.

Метою роботи є вивчення сутності функцій та повноважень Президента України в системі гілок влади.

Для реалізації поставленої мети було зосереджено увагу на наступних **завданнях**:

- охарактеризувати історичні етапи становлення та розвитку Інституту Президента України;
- розкрити основні функції та повноваження Президента України;
- розглянути та визначити правовий статус Офісу Президента, та інших структур та служб при Президентові;
- дослідити процес оптимізації апарату Президента України в процесі взаємодії з гілками влади та громадськістю;
- розглянути перспективи та можливу модернізацію інституту Президента України з врахування міжнародного досвіду.

Методи дослідження. Основними методами, що використовувались в роботі для отримання результату поставленої мети було застосовано загальнонаукові та спеціально-наукові методи (аналіз, синтез, узагальнення, порівняння) державно-правових явищ і процесів, що допомогло об'єктивно аналізувати предмет дослідження та достовірність отриманих результатів та висновків.

Структура роботи. Робота складається змісту, вступу, основної частини, яка в свою чергу складається трьох розділів, в першому та третьому розділі по два підрозділи, а в другому розділі три підрозділи, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 65 аркушів, з них основного тексту 58 аркушів.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД ІНСТИТУТУ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

1.1 Історія створення та розвитку Інституту Президента України

Прийняття Конституції України у 1996 році стало вагомим історичним подієм для українського народу і формування інституту Президента. Закріплення конституційного статусу Президента сприяло подальшому розвитку виконавчої влади та формуванню виконавчої вертикалі. Президент отримав широкі повноваження та основне право створювати виконавчу вертикаль влади в Україні. Проте, протистояння між різними гілками влади залишалося актуальним у зазначений період через суспільні настрої та політичні амбіції.

Після прийняття Конституції України, інститут Президента став консолідуючим фактором у системі державних органів влади, що визначило темп суспільно-політичних процесів. Обираючи Главу української держави, важливим є переосмислення історії інституту Президента. Данна робота базується на основі деяких наукових праць на цю тему, є актуальним і має на меті освітлити історію розвитку інституту Президента в Україні від 1996 до 2024 року.

Деякі українські та зарубіжні вчені досліджували різні аспекти становлення, характеристики та роль інституту Президента у виконавчій владі. З огляду на інтердисциплінарний характер дослідження, його проводили юристи, політологи, фахівці у галузі державного управління та історії.

Аналіз останніх наукових публікацій вказує на те, що теоретико-методологічні та практичні аспекти дослідження інституту Президента в контексті конституційного права України висвітлені в працях різних авторів.

Зокрема, В. Сухонос «вніс вагомий внесок у вивчення інституту Президента та дослідив роль глави держави у конституційній системі. Видання охоплює аналіз основних аспектів цієї проблеми та її важливість у контексті правової науки» [54].

Науковці в галузі права, такі як Н. Плахотнюк [30; 29], В. Погорілко [33], також провели значний аналіз інституту Президента в механізмі державної влади. Дослідження історії формування інституту глави держави в Україні вели В. Бараєв, Г. Кривчик, також «вони дослідили інститут глави держави в контексті української традиції та сучасних реалій. Робота аналізує роль та функції глави держави, враховуючи історичний контекст та сучасні виклики» [2].

Роль політичних партій в формуванні інституту Президента розглянута в роботі О. Терзі [55], а значення інституту Президента в системі державного управління досліджено такими вченими як О. Корх, Б. Глотов та І. Карнаух [11]. Аналіз конституційних засад діяльності Президента в системі влади в Україні розкритий у праці Ф. Бурчак [24].

Деякі дослідження історичного характеру науковець В. Зайцева, вивчають суспільно-політичні події того періоду та аналізують інститут Президента в історичному контексті. Також варто відзначити роботу В. Горбатюка, який сконцентрувався на історії формування повноважень Президента в правовій системі, виходячи з Конституції та законів України.

Визнаючи значний внесок науковців у дослідження даної проблеми, варто відзначити, що історичний аспект впровадження та розвитку інституту Президента в Україні, у період становлення незалежної держави, не був належним чином розглянутий. Для забезпечення здійснення своїх обов'язків як Глави держави, Президент України 13 грудня 1991 р. видав указ про створення державного органу – «Адміністрація Президента України».

З часом ця Адміністрація перетворилася на потужний інститут, через який Президент здійснює безпосередню виконавчу владу в державі. Хоча Конституцією не передбачалося існування Адміністрації як окремого

суб'єкта влади, адже вона підпадала під дію п. 28 ст. 106 Основного закону щодо права Президента формувати консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи в межах відведених коштів Державного бюджету [57].

В подальшому Президентом України було удосконалено регламенацію, структуру та повноваження Адміністрації через низку указів. Зокрема до них можемо віднести Укази від 14 грудня 1996 р. № 1220 «Про Адміністрацію Президента України», від 19 лютого 1997 р. № 159 «Про затвердження Положення про Адміністрацію Президента України» [60], від 20 серпня 2002 р. № 729 «Про заходи щодо вдосконалення діяльності Адміністрації Президента України» [61], від 6 березня 2003 р. № 203 «Питання Адміністрації Президента України» [64], від 6 червня 2003 р. № 484 «Про Головне аналітичне управління Адміністрації Президента України» [63], та від 14 квітня 2004 р. № 434 «Про невідкладні заходи з удосконалення організації прийому громадян органами державної влади, органами місцевого самоврядування та посадовими і службовими особами цих органів» [59].

Ці укази свідчать про велику увагу Президента до функціонування Адміністрації та його зацікавленість у її впливі на систему державних органів влади України. Згідно з Указом Президента від 19 лютого 1997 р. «Про затвердження Положення про Адміністрацію Президента України» було затверджено «Положення про Адміністрацію Президента України».

Після цих змін Адміністрація отримала «значно розширену структуру, включаючи Главу Адміністрації Президента України, його заступників, прес-секретара, головні управління організаційно-кадрової політики, взаємодії з регіонами, судової реформи, військових формувань, правоохоронних органів, аналітичного управління, контрольного управління, інформаційної політики, державно-правового управління, зовнішньої політики, економічної політики, звернень громадян, а також постійних представників Президента України у Верховній Раді, Конституційному суді та на Чорнобильській АЕС» [60]. Після подій «Помаранчевої революції» статус Адміністрації Президента України зазнав істотних змін. 27 січня 2005 року Президентом видано указ

«Про Секретаріат Президента України» [9], внаслідок чого Адміністрацію реорганізовано у Секретаріат, якому було доручено забезпечення організаційного, правового, консультативного, матеріально-технічного та іншого виду підтримки глави держави у виконанні його конституційних повноважень. У той же час цей указ встановив посаду державного секретаря України, який очолював Секретаріат.

Нова структура Секретаріату Президента України включала державного секретаря, першого помічника Президента, перших заступників державного секретаря, заступників державного секретаря, прес-секретаря, кабінет Президента, головні служби з внутрішньої політики, зовнішньої політики, економічної політики, соціальної політики, науки і технологій, регіональної та кадрової політики, державно-правової служби, гуманітарної політики, звернень громадян та прав людини, адміністративно-правової політики, контролю виконання актів Президента, аналітичну службу, забезпечення зв'язків з Верховною Радою, Кабінетом Міністрів, Конституційним Судом, а також Службу державного секретаря України, «Прес-службу Президента України, Службу помилувань, Службу громадянства та міграції, Службу державних нагород та геральдики, групу радників та групу наукових консультантів Президента, групу стратегічного планування та розробок, постійних представників Президента у Верховній Раді, Кабінеті Міністрів, Конституційному Суді та уповноваженого Президента з питань контролю за діяльністю Служби безпеки України та головну державну господарську службу» [9].

Порівняльний аналіз двох структур дає підстави стверджувати, що, в порівнянні з попередньою Адміністрацією у період 1996-2004 рр., у Секретаріаті Президента В. Ющенка відсутні п'ять структурних одиниць: головне управління з питань судової реформи, діяльності військових формувань та правоохоронних органів; управління державного протоколу та церемоніалу; управління документального забезпечення; секретаріат Національної Ради з узгодження діяльності загальнодержавних і

регіональних органів та місцевого самоврядування та постійний представник Президента на Чорнобильській АЕС.

Зокрема, в Секретаріаті були розділені радники та помічники на дві окремі групи: групу радників та групу наукових консультантів. Також «було створено чотири нові структурні одиниці, які відсутні у попередній Адміністрації: головні служби з питань соціальної, гуманітарної політики, науки та технологій. Також було створено кабінет Президента України. Указом Глави Держави було визначено, що цей кабінет є структурним підрозділом Секретаріату Президента України» [9].

Передбачалося, що головною метою кабінету було забезпечення нормального функціонування Президента України у повсякденній роботі. Кабінет виконував такі завдання: спільно з іншими підрозділами Секретаріату координував організацію та проведення подій, в яких брав участь Президент України; готував доручення Президента України з питань, що належать до компетенції кабінету, та відповідально контролював їх виконання; сприяв у вирішенні питань матеріально-технічного забезпечення подій, в яких брав участь Президент України; брав участь у підготовці документів для розгляду Президентом України.

Згідно цього указу, кабінет мав право в установленому порядку отримувати інформацію, документи та матеріали від інших структурних підрозділів Секретаріату Президента України, центральних та місцевих органів виконавчої влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій та їх керівників.

Структурно кабінет включав групу помічників, консультантів та референтів Президента України, канцелярію Президента України, приймальню Президента України, службу державного протоколу та церемоніалу Президента України, та службу забезпечення подій Президента України.

Керівником кабінету був перший помічник Президента, якого призначав і звільняв Глава Держави. Обов'язки першого помічника

Президента включали загальне керівництво кабінетом, складання планів роботи Президента, організацію зустрічей, візитів, переговорів та інших заходів з участю Президента України, а також візування документів та доручень Президента для подання до Верховної Ради України та виконання інших завдань, виданих Президентом.

Після прийняття Закону України «Про Представника Президента України» від 5 березня 1992 р., Глава Держави отримав представників на різних рівнях – обласному, районному та в Автономній Республіці Крим. «Реалізація цього закону сприяла розвитку інституту Президента, зокрема, інституту його представників, які очолювали місцеві державні адміністрації в областях, містах Києві та Севастополі, а також у районах міст Києва і Севастополя» [62].

Представництво Президента України визначалося як орган державної виконавчої влади, який функціонував у Республіці Крим, згідно із Законом України «Про Представництво Президента України в Республіці Крим», що був прийнятий 17 грудня 1992 року. Цей закон визначав представництво як орган державної виконавчої влади, виконуючи повноваження, передбачені Конституцією України. Однак до того, як Представництво стало дієвим органом, пройшов певний період часу. «Фактично Представництво було створено лише Указом Президента України від 31 березня 1994 року № 119/94» [46].

Після прийняття Закону України «Про Представництво Президента України в Автономній Республіці Крим» [56] від 2 березня 2000 року, Представництво отримало статус постійно діючого консультативно-допоміжного органу. Згідно з цим законом, воно було визначено як державний орган, створений для сприяння виконанню в Автономії повноважень, покладених на Президента України.

У різні періоди часу Президент України вносив зміни до структури та повноважень свого Представника в Республіці Крим, а також в інших інститутах, таких як Представник у Верховній Раді України та Представник в

Конституційному Суді України. Ці зміни здійснювалися шляхом видання відповідних указів та розробки нових положень.

«15 березня 2000 року Президент України установив посаду постійного представника Президента в Кабінеті Міністрів України, який входив до складу Адміністрації Президента України» [49]. Місцеві державні адміністрації грали ключову роль в управлінні державою та реалізації програм та ініціатив Президента. Ці адміністрації виконували виконавчі функції відповідно до законодавства та реалізовували повноваження, надані їм відповідними радами. В Україні діяли обласні (24), районні (490 в областях та АР Крим, 10 у Києві, 4 у Севастополі) та Київська міська державні адміністрації. Згідно із Законом України «Про місцеві державні адміністрації» [62], що набрав чинності 9 квітня 1999 року, визначалася організація та повноваження місцевих державних адміністрацій.

У період президентсько-парламентської форми управління (1996-2006 рр.), призначення керівників державних адміністрацій здійснювалося Президентом без погодження з Прем'єр-міністром. У період з 2005 до 2010 року для призначення керівників державних адміністрацій потрібне було погодження Прем'єр-міністра України. Однак загалом це була виконавча вертикаль влади, представляючи Президента на місцях. Крім того, структура Президента розгалужувалася на рівні областей та районів, існуючи практично паралельно з місцевими органами влади, такими як районні ради.

Після скасування конституційної реформи 2004 року, роль та важливість президента України суттєво зросли. Хоча сам факт не внесений до конституції, президент фактично став головою виконавчої влади. За наявності більшості у Верховній Раді України законопроекти Кабінету міністрів та президента розглядаються в другому читанні. Закон «Про судоустрій і статус суддів» від 2010 року, прийнятий за умови більшості «регіоналів» у Верховній Раді України 6-7 скликань, спростила процедуру притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності.

1.2. Основні функції та повноваження Президента України

Президент України відіграє ключову роль в політичному та конституційному устрої країни. Основні функції Президента України визначаються Конституцією та іншими законами. Основні повноваження та функції Президента включають:

1. Глава держави: Перша функція Президента України, як глави держави, включає в себе ряд важливих аспектів, що стосуються символічної, представницької та юридичної ролі глави країни.

Символічна роль: Президент України виступає як символ єдності та суверенітету країни. Його аура та авторитет використовуються для підтримки національної ідентичності, сприяння гордості громадян своєю країною та забезпечення внутрішньої стабільності.

Представницька функція: Президент є обличчям країни на міжнародній арені. Він представляє Україну на високих рівнях дипломатичних зустрічей, міжнародних форумах та переговорах. Це важливо для розвитку зовнішньополітичних відносин, залучення інвестицій, а також підтримки на міжнародному рівні.

Здійснення юридичних повноважень: «Президент є вищим представником влади та обирається національним голосуванням. Він зобов'язаний скласти присягу на вірність Конституції та народу України. Ця форма легітимації надає йому повноваження приймати рішення та виражати волю громадян» [43].

Роль у забезпеченні єдності: Президент грає важливу роль у забезпеченні єдності різних соціокультурних груп у країні. Він повинен враховувати інтереси різних регіонів, етнічних груп та соціальних класів, сприяючи консолідації суспільства.

Захист конституційних цінностей: Президент відповідає за захист і забезпечення виконання конституційних норм та цінностей. Він зобов'язаний

дотримуватися принципів правової держави та гарантувати права та свободи громадян.

У цій функції глави держави важливо «зберігається баланс між символічним, представницьким та юридичним аспектами, щоб забезпечити стабільність та розвиток країни як на внутрішньому рівні, так і на міжнародній арені» [21].

2. Проведення внутрішньої та зовнішньої політики: Друга функція Президента України — проведення внутрішньої та зовнішньої політики — включає в себе ряд ключових аспектів, пов'язаних із формулюванням, реалізацією та координацією стратегій та заходів для досягнення національних цілей та інтересів. Доцільно розглянути цю функцію більш детально:

Внутрішня політика: Президент має визначальну роль у визначенні стратегій внутрішньої політики. Це включає в себе розробку економічних, соціальних та культурних програм, спрямованих на покращення життя громадян. «Він може виступати ініціатором законодавчих ініціатив, спрямованих на реформування системи управління, підвищення рівня життя та забезпечення прав і свобод громадян» [32].

Економічна політика: Президент визначає основні напрямки економічної політики країни. Йому доручено розробку стратегій щодо забезпечення стабільності та зростання національної економіки, подолання економічних викликів та залучення інвестицій. Президент має важливу роль у взаємодії з урядом та іншими органами влади для впровадження необхідних реформ. Порівняльна динаміка економічного зростання України та Польщі за період (1990-2022 р.р), представлено на рис 1.1.

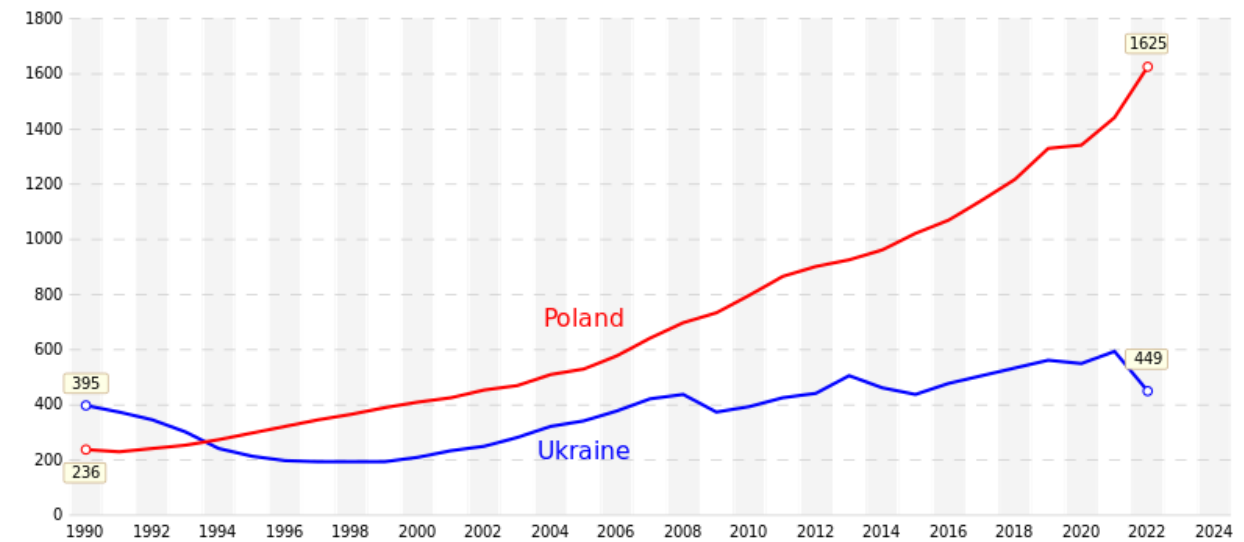

Рис 1.1 «ВВП України в порівнянні з Польщею в період 1990-2022» [5]

Соціальна політика: Президент сприяє розвитку соціальної сфери, включаючи освіту, охорону здоров'я, соціальний захист та інші аспекти життя громадян. Він може ініціювати програми боротьби з бідністю, підвищенням якості освіти та охорони здоров'я, а також сприяти рівноправ'ю та включеності.

Зовнішня політика: Президент відповідає за формулювання та реалізацію зовнішньої політики. Він обирає курс відносин з іншими країнами, веде переговори, підписує міжнародні угоди та розвиває дипломатичні відносини. Зовнішня політика також пов'язана з підтриманням міжнародного миру та безпеки.

Боротьба з корупцією та правопорядок: Президент відіграє ключову роль у забезпеченні правопорядку та боротьбі з корупцією. Це включає в себе призначення керівників правоохоронних органів, ініціативи щодо підвищення ефективності судової системи та впровадження антикорупційних заходів. В цій функції «Президент взаємодіє з іншими гілками влади, громадськістю та іншими зацікавленими сторонами для забезпечення ефективності та стабільності в управлінні країною, як на внутрішньому, так і на міжнародному рівні» [45].

3. Призначення голови уряду: Третя функція Президента України — призначення голови уряду — відіграє важливу роль у формуванні та роботі виконавчої влади. Ця функція включає в себе кілька ключових аспектів, які визначають роль Президента в управлінні країною:

Призначення Прем'єр-міністра: Президент має конституційне право призначити Прем'єр-міністра, який стає головою уряду. Цей акт є важливим, оскільки Прем'єр-міністр відповідає за виконання внутрішньої та зовнішньої політики, а також спільно з Кабінетом Міністрів формує загальну стратегію розвитку країни.

Формування Кабінету Міністрів: «Після призначення Прем'єр-міністра, Президент разом з новим главою уряду формує Кабінет Міністрів, обирає кандидатів на ключові посади в уряді та представляє їх на затвердження Верховної Ради. У процесі формування Кабінету, Президент враховує політичну представленість та професійні якості кандидатів» [16].

Взаємодія з урядом: Президент підтримує взаємодію з урядом, виступає ініціатором важливих законодавчих ініціатив та координує дії виконавчої та законодавчої влади. Взаємодія з урядом спрямована на реалізацію важливих стратегічних завдань, визначених Президентом.

Керівництво в сфері економічної та соціальної політики: Президент визначає основні напрямки економічної та соціальної політики через взаємодію з урядом. Він має можливість впливати на прийняття стратегічних рішень щодо розвитку країни, економічного зростання та соціальної стабільності.

Контроль та робота в умовах парламентської більшості: Президент співпрацює з парламентською більшістю та Верховною Радою, оскільки уряд повинен мати підтримку парламенту. Завдання Президента — забезпечити ефективну співпрацю між виконавчою та законодавчою гілками влади.

Управління кризами та реагування на невідкладні ситуації: Президент виступає головним керівником країни у випадку кризових ситуацій чи

надзвичайних подій, і він має можливість приймати невідкладні рішення для забезпечення національної безпеки та благополуччя.

Таким чином, третя функція Президента України «визначає його ключову роль у формуванні та керівництві виконавчою владою, сприяючи стабільності, розвитку та впровадженню стратегічних напрямків розвитку країни» [10].

4. Призначення та звільнення керівників ключових державних органів: Четверта функція Президента України пов'язана із призначенням та звільненням керівників ключових державних органів. Ця функція надає Президенту важливий вплив на формування державного управління та забезпечення ефективності його функціонування. На нашу думку доречно більш детально розглянути цю функцію:

Призначення Генерального прокурора: Президент має право призначати Генерального прокурора, який є вищим представником у системі органів прокуратури та відповідає за нагляд та дотриманням законів та правопорядку в країні. Призначення на таку посаду є важливою для забезпечення незалежності судової системи та боротьби з корупцією.

Призначення та звільнення керівників правоохоронних та спеціальних служб: Президент має повноваження призначати та звільняти керівників різних важливих служб, таких як Служба безпеки України (СБУ), Міністерство внутрішніх справ (МВС), Національна поліція та інші. Це стосується також різних аспектів національної безпеки, контррозвідки та боротьби зі злочинністю.

Призначення глави Національного банку України: Президент призначає главу Національного банку, який відповідає за формування та реалізацію грошової політики країни. Призначення глави НБУ важливе для забезпечення стабільності фінансової системи та контролю за інфляцією.

Контроль за діяльністю регіональних та місцевих влад: Президент має повноваження призначати та звільняти керівників органів місцевого

самоврядування у випадках, передбачених законом. Це дозволяє забезпечити взаємодію та взаєморозуміння між центральною та місцевою владою.

Визначення стратегічних напрямків державної політики: Призначення керівників ключових органів дозволяє Президенту формувати команду професіоналів, які сприятимуть впровадженню стратегічних завдань та напрямків державної політики.

Боротьба з корупцією та злочинністю: Призначення надійних та непідкупних керівників важливих служб є однією із складових боротьби з корупцією та забезпеченням правопорядку.

Ця функція надає Президенту важливу інструментарій для впливу на ключові сфери управління державою та виконання стратегічних завдань, які відповідають інтересам та потребам суспільства. Також, вона «є важливим аспектом боротьби задля забезпечення ефективності та незалежності державних органів» [40].

5. Вето: П'ята функція Президента України вето є важливим механізмом контролю за законодавчим процесом та забезпеченням рівноваги між виконавчою та законодавчою владою. Вето надає Президенту право відмовитися від підписання закону, що був прийнятий Верховною Радою, або повернути його повторний розгляд.

У науковому доробку виділяють наступні види вето:

- сусіднє вето (звичайне): Президент може відмовитися підписувати закон протягом 15 днів після його отримання та повернути його на повторний розгляд.

- вето з обґрунтуванням (модифіковане): Президент може використовувати це вето, вказуючи конкретні зауваження або пропозиції до законопроекту.

Обговорення вето в Верховній Раді: Верховна Рада може переглянути вето Президента. Для перегляду закону необхідна кваліфікована більшість (не менше двох третин голосів від загальної кількості депутатів). Якщо

Верховна Рада підтримує вето, закон не набирає чинності, а якщо відхиляє — він стає чинним без підпису Президента.

Захист конституційних принципів: Президент може використовувати вето як засіб захисту конституційних принципів та інтересів громадян. Вето дозволяє главі держави втручатися у законодавчий процес та перешкоджати прийняттю законів, які, на його думку, порушують конституційні норми чи загрожують правам громадян.

Керівництво політикою: Вето може бути використано Президентом для вираження його політичної позиції та впливу на законотворчий процес. Це може бути важливим для забезпечення взаємодії між Президентом і парламентом та досягнення консенсусу.

Запобігання шкідливим законам: Президент може використовувати вето для запобігання прийняттю законів, які, на його думку, можуть негативно впливати на країну, економіку або суспільство.

Регулювання влади: Вето виступає як інструмент регулювання влади, дозволяючи Президенту контролювати та сповільнювати законотворчий процес та впливати на вектори розвитку держави.

Співпраця з парламентом: Вето може також служити механізмом співпраці між Президентом та парламентом. «Розгляд законів та взаємодія в процесі вето можуть сприяти діалогу та спільному розв'язанню питань» [53].

В цілому, п'ята функція Президента України дозволяє йому активно взаємодіяти із законодавчою владою, забезпечуючи баланс та забезпечуючи взаємодію владних гілок.

Із 35 ветованих Президентом В. Зеленським законів (рис. 1.2) 26 депутати ухвалили повторно після доопрацювання або з урахуванням пропозицій глави держави, поданих разом із вето, один відхилено та знято з розгляду (при тому що Президент пропонував внести до нього зміни, а не відхилити). «Подолати президентське вето парламент зміг лише раз — для ухвалення закону про тимчасові слідчі і спеціальні комісії ВРУ, який передбачав процедуру імпічменту Президента» [44].

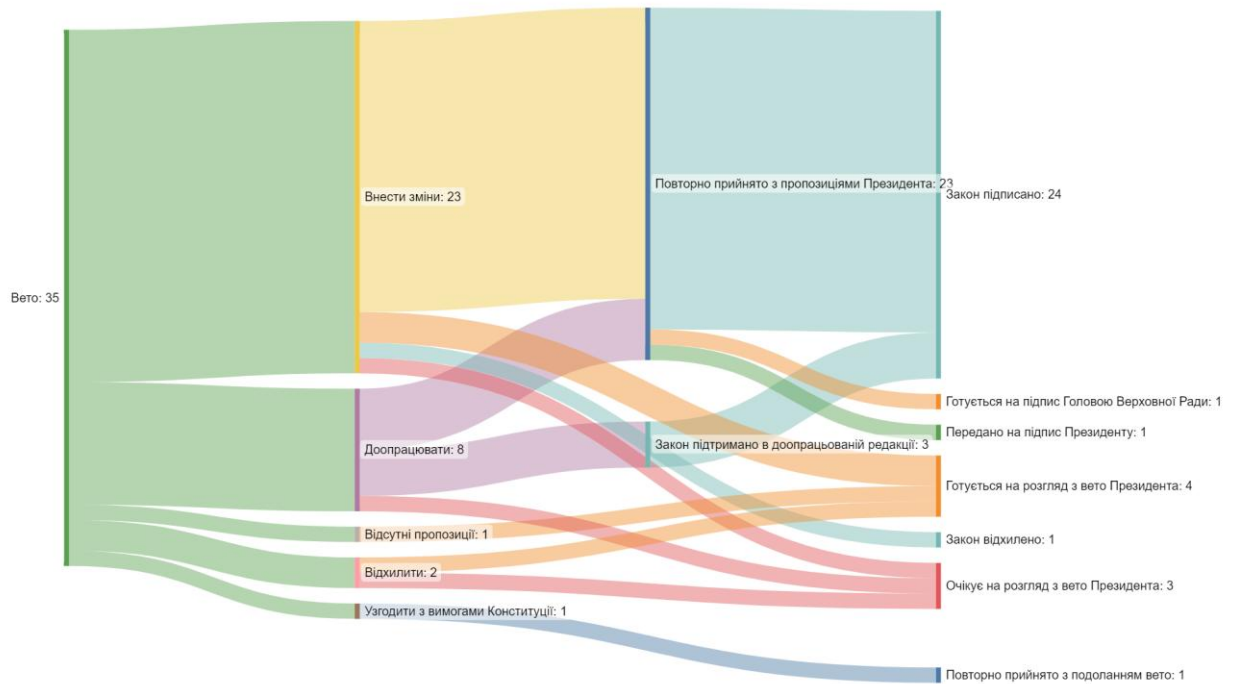

Рис. 1.2 «Результати президентського вето з 2019 р.» [44].

б. *Забезпечення національної безпеки*: шоста функція Президента України стосується забезпечення національної безпеки. Зокрема вона включає в себе:

Верховний головнокомандувач Збройних Сил: Президент є Верховним головнокомандувачем Збройних Сил України. Це означає, що він має остаточне слово в управлінні та використанні військової сили для захисту національної безпеки та територіальної цілісності.

Стратегічне керівництво обороною: Президент визначає стратегічні напрямки розвитку та вдосконалення Збройних Сил. Йому доручено розробляти та впроваджувати стратегії оборони країни, враховуючи загрози та виклики.

Прийняття рішень у сфері безпеки: Президент вирішує питання національної безпеки та приймає рішення щодо використання військової сили у випадках загрози суверенітету чи територіальної цілісності.

Боротьба з тероризмом та злочинністю: Президент виступає головним координатором зусиль у боротьбі з тероризмом та злочинністю.

Він може вживати заходів для запобігання та протидії актам тероризму на території країни.

Участь у міжнародних оборонних ініціативах: Президент представляє Україну у міжнародних оборонних організаціях та ініціативах, співпрацює з партнерами для зміцнення обороноздатності та участі в міжнародних миротворчих місіях.

Керівництво службою безпеки та розвідкою: Президент визначає керівників служби безпеки та розвідки, координує їхню діяльність і визначає пріоритети в області національної безпеки.

Взаємодія з іншими гілками влади: Президент співпрацює з іншими гілками влади, зокрема з парламентом та урядом, для реалізації ефективної політики у сфері національної безпеки.

Кризове керівництво: «Президент виступає головною особою в країні у випадках надзвичайних ситуацій, включаючи військові конфлікти чи природні катастрофи» [20].

7.Представницькі функції: Представницька функція Президента є однією з ключових ролей глави держави і охоплює широкий спектр відповідальностей, пов'язаних із зовнішніми та внутрішніми аспектами представництва.

Голова держави: Президент виступає як символ і голова держави, що представляє її в усіх відносинах. Його обов'язки включають зустріч іноземних дипломатичних представників, ведення міжнародних переговорів, а також взаємодію з главами інших країн на різних рівнях.

Зовнішні візити та міжнародні зустрічі: Президент представляє Україну під час міжнародних візитів, самітів, конференцій та інших міжнародних форумів. Від його дипломатичної діяльності залежить сприйняття України світовим співтовариством.

Укладання та ратифікація міжнародних угод: Президент ініціює та підписує міжнародні угоди на користь України. При цьому йому може бути

надано повноваження ратифікації угод, що підтверджує зобов'язання країни перед міжнародним співтовариством.

Захист національних інтересів: Президент є гарантом захисту національних інтересів. Він стоїть на варті суверенітету, територіальної цілісності та безпеки України в міжнародних відносинах.

Представлення України в міжнародних організаціях: Президент може виступати в ролі представника України в різних міжнародних організаціях, таких як ООН, Європейський союз, НАТО та інші, сприяючи розвитку партнерських відносин.

Визначення зовнішньополітичних пріоритетів: Президент визначає стратегічні напрямки зовнішньої політики та визначає пріоритети у відносинах з іншими країнами.

Дипломатичні відносини та ведення міжнародної політики: Президент визначає дипломатичні відносини з іншими країнами та веде міжнародну політику на користь України. Він аналізує міжнародні події та сприяє вирішенню міжнародних конфліктів.

Публічні виступи та комунікація: «Президент здійснює публічні виступи, в яких висловлює позицію країни з різних питань, роз'яснює політику та позицію України, взаємодіє з громадськістю та засобами масової інформації» [43].

Висновки до першого розділу

Інститут Президента України сформувався після отримання країною незалежності в 1991 році. Першим Президентом України став Леонід Кравчук. Цей інститут пройшов складний шлях розвитку, який включав конституційні реформи, зміни у політичному курсі країни, а також боротьбу за збереження демократичних цінностей.

Основні функції та повноваження Президента України визначаються Конституцією України. Серед них можна виділити:

1. Виконавча влада: Президент є верховним командувачем Збройних Сил України та забезпечує виконання Конституції та законів країни.

2. Законодавча ініціатива: Президент має право вносити законопроекти до Верховної Ради України.

3. Зовнішня політика: Він представляє Україну на міжнародній арені та укладає міжнародні договори.

4. Призначення: Президент затверджує склад уряду, керівників міністерств та інших керівників центральних органів виконавчої влади.

Узагальнюючи, Інститут Президента України відіграє ключову роль у системі влади країни, забезпечуючи стабільність, виконання законів та представлення її інтересів на міжнародній арені. Через роки розвитку він переживав як успіхи, так і виклики, але залишається важливою складовою українського політичного життя.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНИ ТА СЛУЖБИ, ПОВ'ЯЗАНІ З ІНСТИТУТОМ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

2.1. Нормативно-правові засади Офісу Президента України, повноваження та структура

Досліджуючи правове регулювання організації та функціонування Офісу Президента України можна сказати, що лише деякі його повноваження є унікальними, тоді як інші можуть перетинатися з функціями інших допоміжних органів глави держави та здійснюватися через спільну координацію.

Згідно зі статтею 106 Конституції України, глава держави має можливість створювати консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи та служби для здійснення своїх обов'язків за рахунок коштів, передбачених у державному бюджеті. Це підтверджує, що «такі органи мають допоміжний характер і їхні функції виконуються у рамках повноважень глави держави без надання їм державно-владних повноважень чи конституційно-правової відповідальності. Їхні повноваження опосередковані та залежать від органу, якому вони підпорядковані» [23].

Конституційна модель президентської влади в Україні спрямована на забезпечення сильного глави держави, який має здатність балансувати та координувати роботу всіх гілок влади.

Створення допоміжних органів стало необхідним атрибутом сучасного державного апарату та важливою складовою інституту глави держави. Ефективність виконання його повноважень значною мірою залежить від належної системної організації цих допоміжних органів, чіткого закріплення їх правового статусу, належного правового механізму для

виконання їх завдань та встановлення правових та організаційних гарантій проти можливих зловживань. Проте, питання системної організації апарату Президента України, поняття та різновиди допоміжних органів, які до нього входять, ще не були предметом комплексного наукового вивчення.

Зазвичай, конституції не надають докладних вказівок щодо процесу утворення та функціонування апарату Президента та його допоміжних органів. Наприклад, ні у Конституції США чи Канади, так само як і у Конституції України, не згадують можливість створення допоміжних органів на рівні Президента.

Статус, структура та функції допоміжних органів зазвичай визначаються безпосередньо Президентом або керівником його Офісу. Детальний порядок формування та діяльності таких органів зазвичай визначається окремими положеннями та правилами.

На сьогоднішній день у науковій літературі не існує єдності думок щодо формулювання поняття «допоміжний орган Президента».

Офіс Президента України, єдиний функціональний орган у президентському апараті, займає ключове місце серед інших допоміжних структур. Це постійно діючий державний орган, що формується Президентом відповідно до Конституції України з метою забезпечення його повноважень як глави держави. Хоча стаття 106 Конституції встановлює загальні принципи формування цього органу, проте ми вважаємо, що важливість його функцій у системі президентства вимагає прямого визначення в Конституції, а також включення Офісу Президента України до категорії конституційних допоміжних органів глави держави. Протягом багатьох років свого існування, ця структура пройшла значний шлях розвитку, включаючи зміни назви з Адміністрації на Секретаріат, а потім знову на Адміністрацію Президента України, а також постійні пошуки оптимальної організаційної моделі та розширення її функціональних обов'язків у рамках державного апарату.

Важливо відзначити, що «у своїй роботі Офіс керується Конституцією України, законами України, актами Президента, Кабінету Міністрів, а також міжнародними угодами, цим Положенням та вказівками керівництва Офісу Президента та Апарату Офісу Президента. Завдання Офісу включають організаційну, правову, консультативну, інформаційну, експертно-аналітичну підтримку для здійснення Президентом України його конституційних повноважень» [27].

Згідно з цим, Офіс Президента:

1. Аналізує політичні, економічні, соціальні та інші процеси, готує рекомендації для Президента з питань внутрішньої і зовнішньої політики;
2. Розробляє пропозиції зовнішньополітичної діяльності;
3. Бере участь у національній безпеці та обороні;
4. Експертує законопроекти, які передаються на підпис Президентів;
5. Готує проекти указів та інших документів для підпису Президентом;
6. Розробляє законопроекти для Верховної Ради;
7. Підготовляє послання Президента до народу та Верховної Ради;
8. Забезпечує співпрацю Президента з іншими державними та місцевими органами;
9. «Оприлюднює закони, укази та розпорядження Президента;
10. Готує проекти указів про призначення суддів та законопроекти щодо судів» [3].

У процесі виконання своїх обов'язків Офіс Президента має право:

1. Отримувати інформацію, документи та матеріали від державних органів, місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій різних форм власності та їх представників;
2. Використовувати інформаційні ресурси державних органів, комунікаційні системи, мережі зв'язку та технічні засоби;

3. Залучати до виконання робіт та аналізу питань учених, фахівців, а також працівників державних органів на умовах контракту;
4. Проводити наради та створювати робочі групи;
5. Ініціювати проведення наукових досліджень та інших дій у межах повноважень Президента та Офісу.

Офіс Президента також співпрацює з органами влади, державними та місцевими органами, правоохоронними структурами, науковими та іншими установами, а також з іноземними державами та міжнародними організаціями.

Структура Офісу Президента включає:

1. Керівника Офісу Президента;
2. Заступників Керівника Офісу Президента;
3. Керівника Апарату Офісу Президента;
4. Першого помічника Президента;
5. Радників Президента;
6. Прес-секретара Президента;
7. Представників Президента;
8. Уповноважених Президента;
9. Кабінет Президента;
10. Кабінет Керівника Офісу Президента;
11. Служби;
12. Директорати;
13. Департаменти.

Кабінет Президента України, Кабінет Керівника Офісу Президента України, директорати та департаменти представляють собою самостійні структурні частини Офісу.

Директорати Офісу Президента України здійснюють аналіз політичних, економічних, соціальних та інших процесів на внутрішньому і міжнародному рівнях. Вони готують пропозиції для Президента України щодо формування та реалізації внутрішньої і зовнішньої політики країни.

Керівник Офісу Президента України, Перший помічник Президента України, Керівник Кабінету Президента України, радники Президента України безпосередньо підпорядковані Президентові України. Їхні повноваження визначаються Президентом України. Керівник Апарату Офісу Президента України призначається та звільняється Президентом України відповідно до встановленого порядку.

Державні службовці та інші працівники Офісу призначаються і звільняються Керівником Апарату Офісу Президента України.

Перший помічник Президента України координує роботу Кабінету Президента та, за дорученням Президента України, бере участь у стратегічному плануванні, взаємодії з іншими державними органами та установами, розробці робочого графіку Президента та виконанні інших завдань, покладених на нього Президентом.

Керівник Офісу Президента України виконує такі функції:

1. Керує загальною діяльністю Офісу та спрямовує його зусилля на ефективне забезпечення виконання Повноважень Президента України, виступає як представник Офісу у відносинах з іншими організаціями та установами.

2. Подає на розгляд Президента України проекти документів, такі як укази, розпорядження, закони, конституційні подання, а також здійснює підписання додатків до актів Президента України.

3. Робить пропозиції Президентові України щодо призначення та звільнення персоналу Офісу Президента.

4. Координує роботу заступників, керівників апаратів та інших посадових осіб в Офісі, забезпечує взаємодію та координацію діяльності структурних підрозділів.

5. Відповідає за організацію та контроль виконання указів та розпоряджень Президента України.

6. Визначає порядок відвідування та охорони приміщень Офісу, реалізує політику з охорони державної таємниці.

7. Видає розпорядження в межах своєї компетенції та несе особисту відповідальність за виконання завдань Офісу.

8. У випадку тимчасової відсутності Керівника Офісу, його обов'язки виконує один із заступників, який отримав відповідне доручення від Керівника Офісу.

9. Заступники Керівника забезпечують виконання завдань Офісу та координують діяльність структурних підрозділів відповідно до вказівок Президента та Керівника Офісу.

10. Керівник Апарату Офісу відповідає за організацію державної служби та діяльність працівників у Офісі.

Офіс Президента України, хоч і є одним з найменш досліджених органів, його можна назвати свого роду «таємним орденом», оскільки завжди привертає увагу ЗМІ, громадськості та політологів (але не юристів). Про цю структуру, яка має на меті забезпечення діяльності Президента України в реалізації широкого спектру повноважень, існує набагато більше міфів і суб'єктивних суджень, ніж об'єктивних відомостей і зважених досліджень.

«Офіс Президента України де-юре має набагато скромніший обсяг владних повноважень, що є зрозумілим. Однак, де-факто, він впливає на всі гілки влади, включаючи законодавчу, виконавчу та судову. Про це свідчать численні вказівки юристів, політологів та ЗМІ. Обсяг повноважень Офісу Президента України повинен забезпечувати виконання повноважень самого глави держави» [1]

Офіс Президента України наділений низкою різноманітних функцій, які можна умовно класифікувати як підготовчі, забезпечувальні і контрольні.

Підготовчі функції офісу включають організацію підготовки законопроектів для представлення їх Президентом України до Верховної Ради, а також підготовку та подання проектів указів, розпоряджень, доручень та інших документів Президенту. Забезпечувальні функції включають оприлюднення законів, указів та розпоряджень Президента, організацію роботи дорадчих і консультативних органів при Президентові, взаємодію з

різними громадськими і політичними структурами, а також з іноземними організаціями та державами. Крім того, офіс здійснює обробку і аналіз інформації про соціально-економічні та політичні процеси в країні та за її межами.

Контрольні функції полягають у здійсненні контролю за виконанням законів, указів та інших рішень Президента, а також у відслідковуванні звернень громадян та інших суспільних організацій для подання відповідних звітів Президенту.

Сучасний Офіс Президента є результатом вдосконалення структур, які відповідають за реалізацію діяльності глави держави. Це відображення тривалого процесу оптимізації, що включає перейменування, перетворення, скасування та зміни статусу окремих підрозділів, органів і установ, а також упорядкування кадрової структури. Незважаючи на ці зміни, базові принципи роботи офісу залишаються незмінними, відповідно до конституційних і законодавчих положень, а також історичних стандартів організаційної структури адміністрації. Формально Офіс Президента та його підрозділи не мають самостійних повноважень і не можуть приймати обов'язкових рішень для інших державних органів. Вони функціонують з метою підготовки рішень Президента та забезпечення їх виконання. У практиці Офіс Президента відіграє ключову роль у координації та роботі всього державного механізму. Його керівник є важливою політичною фігурою, яка має значний вплив.

Після аналізу статусу Офісу Президента України та ролі Президента у державному управлінні можна зробити висновок, що офіс дійсно має широкі можливості впливати на виконання владних функцій державними органами, навіть ширші, ніж це передбачено законодавством. Це пояснюється важливістю завдань, які стоять перед Президентом на сучасному етапі розвитку держави.

2.2 Служба безпеки та оборони при Президентові України

Протягом останніх років в Україні, у зв'язку з військовою агресією, відбулися перегляди, реформи та фундаментальні зміни у секторі безпеки й оборони. Відповідно до цих змін, значною мірою відкорегована нормативно-правова база, яка регулює ці питання. Ключовим правовим актом, що визначає структуру та систему управління цим сектором, є Закон «Про національну безпеку України» [64] від 2018 року.

Стаття 12 цього Закону визначає складові сектору безпеки й оборони України, такі як: сили безпеки, сили оборони, оборонно-промисловий комплекс, громадяни і громадські об'єднання, які сприяють національній безпеці.

Стаття 12 також визначає повний перелік складових сектору безпеки й оборони, який включає в себе різноманітні органи та установи, що забезпечують функціонування цієї сфери, такі як Міністерство оборони України, Збройні Сили України, Служба безпеки України тощо.

Аналізуючи цей закон, дослідник А. Рубан зазначає, що «він встановлює та розподіляє повноваження органів влади щодо підтримки необхідного стану національної безпеки й оборони та формує базу для єднання політики та процедурних дій у цій сфері. Він також створює загальні принципи координації та управління сектором безпеки й оборони».

У Законі «Про національну безпеку України» також містяться положення у Розділі III, що стосуються демократичного контролю над сектором безпеки й оборони. Цей контроль здійснюють центральні органи влади, такі як Президент України, Верховна Рада України та Кабінет Міністрів України, а також інші органи виконавчої влади або місцевого самоврядування. До них також відноситься Рада національної безпеки та оборони України, а також здійснюється судовий та громадський контроль.

Згідно з Законом «Про національну безпеку України» та повноваженнями у сфері управління та координації діяльності в цій сфері, передбаченими в інших нормативно-правових актах, Президент України має

значний обсяг влади, який включає різноманітні функції і повноваження. Наприклад, він виступає головнокомандувачем Збройних Сил України, очолює Раду національної безпеки й оборони, приймає важливі рішення щодо оборони та безпеки, має право на законодавчу ініціативу, а також призначає та звільняє керівників військових організацій та інших посадових осіб. Також він «координує діяльність органів виконавчої влади у разі кризових ситуацій, спрямованих на загрозу національній безпеці» [47]. Закон також регулює питання координації у секторі безпеки й оборони, яка здійснюється Радою національної безпеки й оборони. Цей орган є ключовим у системі управління цим сектором та відіграє важливу роль у координації та контролі за діяльністю органів виконавчої влади в цій сфері.

У структурі управління сектором безпеки й оборони України відіграють ключову роль Рада національної безпеки й оборони (РНБО) та Міністерство оборони. РНБО складається з Прем'єр-міністра, Міністра оборони, Голови Служби безпеки, Міністра внутрішніх справ, Міністра закордонних справ та інших керівників, що призначаються Президентом. Секретар РНБО, призначений Президентом, керує виконанням рішень Ради та координує апарат РНБО.

Міністерство оборони виступає як головний орган серед центральних органів виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань національної безпеки й оборони. Воно підпорядковується Кабінету Міністрів та здійснює свою діяльність за участю Президента. Міністр оборони відповідає за керівництво міністерством та військовим управлінням, включаючи Збройні Сили. Управління Збройними Силами, зокрема, планування оборони, покладається на Генеральний штаб. Головнокомандувач ЗСУ, який також призначається Президентом, відповідає за стратегічне керівництво військами та управління самою структурою. Норми щодо повноважень Генерального штабу визначені законодавством. Ці установи мають ключове значення для забезпечення національної безпеки та оборони України, кожна з них виконує свої функції та підпорядковується

відповідним органам управління. У даному указі детально розкриваються повноваження начальника Генерального штабу, який відповідає за виконання завдань та функцій штабу. Він здійснює координацію, контроль та організацію виконання завдань у сфері оборони органами військового управління, виконавчої влади, місцевого самоврядування та силами оборони, а також займається організацією внутрішнього контролю та управління ризиками у штабі.

Закон «Про Національну безпеку України» також розглядає Об'єднаний оперативний штаб Збройних Сил України та Командувача Об'єднаних сил. Об'єднаний оперативний штаб управляє міжвидовими та міжвідомчими угрупованнями військ для забезпечення управління військами упродовж тривалого періоду. «Цей штаб підпорядкований Командувачу Об'єднаних сил, якого призначає та звільняє Президент, і який підпорядкований Головнокомандувачу Збройних Сил» [47]. Ще одним важливим компонентом в системі національної безпеки й оборони є Міністерство внутрішніх справ України. Це центральний орган виконавчої влади, яке підпорядковується Кабінету Міністрів, а його діяльність керується Міністром внутрішніх справ. Міністр спільно з урядом керує і координує роботу таких інституцій, як Національна поліція, Національна гвардія, Державна прикордонна служба, Державна служба з надзвичайних ситуацій та Державна міграційна служба. «Кожна з цих інституцій діє в рамках законів та підзаконних актів, встановлених для їхньої діяльності» [17]

Служба безпеки України (СБУ) та розвідувальні органи є ще одними важливими частинами сектору безпеки й оборони. Керівництво діяльністю СБУ здійснюється головою цієї служби, якого призначає та звільняє Президент. Щодо розвідувальних органів, то їхні пріоритетні завдання визначає Президент України, а також може створити координаційний орган для керівництва цією діяльністю. Таким чином, законодавство України чітко регулює питання управління сектором безпеки й оборони, забезпечуючи ефективну діяльність кожної з установ, які його складають.

2.3. Інші органи та структури, пов'язані з Інститутом Президента

Консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи є постійними або тимчасовими структурами, які утворюються Президентом для забезпечення виконання його повноважень. Вони діють в межах конституційних та законодавчих норм, а також відповідно до указів Президента та постанов Верховної Ради.

Основні завдання допоміжного органу при Президентові України є:

Консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи, відповідно до їх завдань які:

1. Аналізують стан реалізації державної політики у відповідній сфері та причини виникнення проблем;
2. «Досліджують результати діяльності центральних органів влади, місцевого самоврядування, підприємств та інших організацій, що входять у їх компетенцію» [52].

Основні завдання допоміжного органу при Президентові України:

- сприяти забезпеченню координації дій Президента з питань, що належать до його компетенції;
  - розробляти пропозиції щодо формування та втілення державної політики у відповідній сфері;
  - визначати шляхи вирішення проблем, що виникають у процесі реалізації державної політики;
  - підвищувати ефективність діяльності органів виконавчої влади;
  - удосконалювати нормативно-правову базу з відповідних питань;
  - виконувати інші завдання, визначені указами Президента.
3. Здійснюють моніторинг виконання завдань, покладених на органи влади;
  4. Беруть участь у розробці проектів нормативно-правових актів у своїй сфері компетенції;

5. Подають Президентіві України рекомендації та пропозиції, розроблені на основі результатів своєї роботи.

Допоміжні органи мають право:

1. Отримувати від центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій необхідну інформацію для виконання своїх завдань;

2. Залучати до своєї роботи представників органів влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, а також незалежних експертів за згодою;

3. Утворювати при необхідності постійні або тимчасові робочі групи;

4. Організовувати проведення конференцій, семінарів, нарад та інших заходів;

5. Користуватися іншими правами, визначеними указами Президента України.

Допоміжний орган у процесі виконання завдань співпрацює з державними органами, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями. Посадовий склад допоміжного органу затверджує Президент України. «До складу допоміжних органів включаються голова (співголови), заступник (заступники) голови, члени допоміжного органу, представники центральних і місцевих органів виконавчої влади (за погодженням з їх керівниками), а також за згодою представники органів місцевого самоврядування, інших державних органів, підприємств, установ та організацій, а також народні депутати України» [8].

Формою роботи консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів є проведення засідань, що призначаються за рішенням їх голови (співголів), який або проводить саме засідання, або при його відсутності - його заступник. Підготовку матеріалів для розгляду на засіданнях забезпечує секретар органу.

Засідання допоміжного органу вважається правовим, якщо на ньому присутні більше половини його членів. На засіданнях ці органи розробляють пропозиції та рекомендації з питань, що входять до їх компетенції.

Пропозиції та рекомендації вважаються схваленими, якщо за них проголосувала більшість присутніх членів органу, якщо інші правила їх ухвалення не встановлені указом Президента. У разі рівного розподілу голосів вирішальним є голос головуючого на засіданні.

Пропозиції та рекомендації фіксуються у протоколі засідання, який підписується головуючим та секретарем і надсилається усім членам органу. «Член органу, що не підтримує пропозиції (рекомендації), може представити свою окрему думку у письмовій формі, додаючи її до протоколу засідання» [26].

Пропозиції та рекомендації консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів можуть бути реалізовані шляхом прийняття указів Президента. У випадках, передбачених законом, ці органи можуть ухвалювати рішення, що є обов'язковими для виконання іншими державними органами, підприємствами, установами, громадянами тощо.

Допоміжний орган використовує в роботі бланки зі своїм найменуванням. Організаційне, інформаційне та матеріально-технічне забезпечення діяльності цих органів здійснює відповідний орган влади або Офіс Президента України, якщо інше не передбачено рішенням Президента України.

Висновок до другого розділу.

Всі органи та служби при Президентові України є ключовими складовими державного апарату України, які спрямовані на забезпечення ефективного функціонування Інституту Президента та національної безпеки країни.

1. Офіс Президента України:

- Виконує стратегічне та оперативне управління діяльністю Президента.

- Координує роботу різних структур влади та забезпечує реалізацію політичних і програмних цілей.

2. Служби безпеки та оборони при Президентові України:

- Відповідають за забезпечення безпеки держави та захист від зовнішніх та внутрішніх загроз.

- Здійснюють розвідувальну та контррозвідувальну діяльність, а також забезпечують безпеку Президента.

3. Інші органи та структури, пов'язані з Інститутом Президента:

- Включають консультативні органи, адміністративний апарат, радників та експертів, які надають підтримку у вирішенні стратегічних і оперативних завдань Президента.

Узагальнюючи ці завдання, можна сказати, що вони складають систему, спрямовану на забезпечення лідерства, стабільності та безпеки в державі, що є важливими компонентами функціонування будь-якої країни.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІНСТИТУТУ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

3.1 Оптимізація апарату Президента для підвищення ефективності та зміцнення взаємодії з іншими гілками влади та громадськістю

На сучасному етапі розвитку держав як найскладніших соціальнополітичних та економічних змін на перший план виходять питання ефективності органів публічного управління, яка багато в чому залежна від наявності системи органів, що забезпечують функціонування основних гілок державної влади, створюють умови для ухвалення найважливіших рішень на найвищому рівні публічного управління.

Для досягнення поставленої мети розглянемо законодавчі акти, що регулюють структуру та функції органів що забезпечують діяльність Президента України. Головним консультативним органом Президента є Офіс Президента України, постійно діючий орган, створений Президентом України відповідно до Конституції для забезпечення виконання ним своїх обов'язків як глави держави. Офіс не є органом державної влади, оскільки не має власних владних повноважень, але представляє собою адміністративний апарат Президента, який взаємодіє з іншими органами лише за вказівками глави держави. Основні функції Офісу включають організаційне, правове, консультативне, інформаційне, експертно-аналітичне та інше забезпечення діяльності Президента України.

Ваважається, що одним з ключових структурних підрозділів Офісу Президента є прес-служба. Роль цієї структури обумовлена потребою забезпечувати комунікацію між президентським інститутом та

громадськістю, сприяючи взаєморозумінню та підвищуючи довіру до Президента, що спрощує реалізацію державних рішень. «Основним завданням прес-служби є організація висвітлення діяльності Президента України та забезпечення його зв'язків з мас-медіа в Україні та за кордоном відповідно до покладених завдань» [34]. Одним із завдань прес-служби є забезпечення публікації офіційної позиції глави держави через ЗМІ. «Вона також відповідає за організацію та проведення заходів, таких як прес-конференції, брифінги та інші заходи за участю Президента України для представників ЗМІ» [31]. Крім того, прес-служба готує різноманітні матеріали, такі як друковані, аудіо- та відеоматеріали, щодо діяльності Президента України для їх подальшого розміщення у ЗМІ. Вона також проводить аналіз відображення діяльності Президента в ЗМІ, запрошує журналістів для висвітлення заходів з його участю та здійснює їх акредитацію як в Україні, так і за кордоном.

Конституція України зокрема ст. 107 «передбачає функціонування Ради національної безпеки і оборони України як координаційного органу з питань національної безпеки і оборони при Президентові України (Рада національної безпеки і оборони України була створена Указом Президента України від 30 серпня 1996 року № 772» [22].

З урахуванням того, що Президент України очолює Раду національної безпеки і оборони України, призначає її склад та впроваджує свої рішення своїми указами, можна зазначити, що кадрові повноваження Президента в сфері національної безпеки та оборони України набувають все більшого значення. Практично, через рішення Ради національної безпеки і оборони України, Президент має право керувати сферою безпеки та приймати управлінські рішення без участі Уряду та Верховної Ради. Науково-дослідною установою, яка підтримує роботу Президента, є Національний інститут стратегічних досліджень. Цей «Інститут, заснований указом Президента України в 1992 році, підпорядкований Президентові та відповідає

за аналіз та прогнозування діяльності Президента, як це передбачено його Статутом» [58].

Головними функціями Інституту є організація, методичне керівництво та проведення наукових досліджень для підготовки річних послань Президента України до Верховної Ради. Він також займається науковим аналізом і оцінкою проблем і перспектив суспільно-політичного розвитку країни та досліджує різні аспекти економічного, соціального, політичного та екологічного розвитку України. Крім того, Інститут здійснює наукову експертизу законодавчих та інших нормативно-правових актів і публікує результати своїх досліджень.

Указом Президента України від 27 квітня 1993 року створено Національну раду соціального партнерства, яка є консультативно-дорадчим органом при Президентові. Вона складається з представників уряду, підприємців та професійних спілок і призначена для узгодження питань, що стосуються соціально-трудової сфери, шляхом трьохсторонніх консультацій.

Участь у формуванні спільних позицій сторін у соціально-трудої сфері має на меті забезпечення взаємопідтримки інтересів держави, власників підприємств та їх працівників. Це включає участь у розробці законопроектів та інших нормативних актів у сфері соціально-трудої відносин, а також визначення позицій щодо угод та конвенцій Міжнародної організації праці. «Важливим аспектом такої участі є сповіщення громадськості про досягнуті угоди через засоби масової інформації» [38]

Щодо інституціонального вирішення питань стосовно Інституту президента в Україні, варто зазначити що система органів, пов'язаних з Президентом, ще на початковому етапі була досить складною, але з часом це було чітко врегульовано нормативно-правовими актами. Проте варто зауважити, що процес інституціоналізації Інституту президента не завершений, і його персоналізований характер був притаманний для всіх його етапів розвитку в Україні. Один з проявів цієї особливості полягає в тенденції до змін у чинному законодавстві «під конкретного президента».

Зазвичай такі зміни спрямовані на розширення повноважень президента, при цьому слабшають інші державні інституції.

Характеристика персоніфікованого президентства також пояснюється унікальністю кадрової політики самого президента. У сфері політики та економіки завжди існували впливові структури, пов'язані з президентом, а в урядових та приватних організаціях часто були «люди президента» (або партії при владі). Після кожних виборів спостерігалася суттєва зміна кадрового складу урядового апарату на всіх рівнях тощо.

Звичайно, ці особливості пострадянського періоду торкаються усіх сторін суспільно-політичного життя і Інститут Президента не є виключенням, адже такі прояви можливі завдяки слабкості опозиції, недорозвиненості політичної культури як у елітних кіл, так і серед звичайних громадян, і незавершеності демократичних процесів, які мають лише формальний аспект політичних змін, а не законодавчі аспекти.

Проте, для покращення діяльності органів, пов'язаних з Президентом України, потрібно також уточнити їхній статус та сфери діяльності в законодавстві. Попередні президенти приймали такі рішення на власний розсуд. Процес створення великої кількості бюрократичних структур розпочався ще під час президентства Л. Кравчука, який прагнув створити підпорядковані йому інституції на всіх рівнях. Наприклад, «його ініціативою було розмежування виконавчих та самоврядних функцій місцевих рад, що призвело до створення посади представника» [18].

Під час президентства Л. Кучми цей процес ще більше поглибився. «Голова його адміністрації став впливовою політичною постаттю, що спричинило звинувачення з боку політичних опонентів та парламентарів у створенні фундаменту авторитарного правління» [25].

Дані, наведені М. Кармазіном, демонструють значне збільшення апарату управління, нерідко без особливої потреби. Наприклад, чисельність органів, що відповідали за обороноздатність та громадську безпеку, зросла в 17 разів, а правоохоронні органи мали чисельність, яка щонайменше в два

рази перевищувала Збройні Сили України та становила понад 19% населення України.

Натомість, за президенства В. Ющенка «ефективність роботи Ради національної безпеки та оборони була недостатньою» [7].

Кожен з попередніх президентів України розумів важливість своєї ролі у кадровій політиці, яку активно здійснював. Хоча у їх передвиборних програмах та стратегіях державного розвитку декларувався намір провести адміністративну реформу, зміни, які відбувалися, переважно спрямовувалися на посилення владної вертикалі, а не на поліпшення якості управління. Кількість міністерств та відомств залежала від політичної конфігурації та бажання президента забезпечити собі підтримку прихильників.

Ці мотиви сформували негативне уявлення про кадрову політику президентів в цілому. Сучасний етап адміністративної реформи супроводжується гострими дискусіями щодо її наслідків. Тому коротко розглянемо зміни у структурі та ролі органів, які діють під керівництвом нинішнього президента.

Так Указ Президента України «Про деякі питання Адміністрації Президента України» від 5 квітня 2011 року №352 спрямований на оптимізацію роботи Адміністрації, що передбачало ліквідацію деяких відділів та створення нових. Крім того, ряд указів, підписаних Президентом 16 березня 2012 року, підкреслював зростаючу роль Ради національної безпеки і оборони України.

Значну увагу також приділено кадровій політиці, спрямованій на поглиблення спеціалізації органів, які діють під керівництвом Президента. Це включає більш ефективне використання прерогативи щодо створення спеціальних підрозділів та зміну їхньої структури.

Президент В. Янукович приділяв значну увагу кадровим питанням, як підтверджує Указ від 17 березня 2010 року №355/2010, що стосується створення Комітету з економічних реформ як консультативно-дорадчого органу при Президентові. Цей комітет призначений для впровадження

системних економічних реформ, спрямованих на подолання фінансової кризи та забезпечення сталого економічного розвитку України.

Основними завданнями Комітету була розробка національних планів дій для впровадження Програми економічних реформ на 2010–2014 роки, підготовка законопроектів для Верховної Ради, залучення громадськості до обговорення пропозицій щодо реформ, аналіз ефективності програми та підготовка пропозицій для її корегування. Крім того, «Комітет сприяв формуванню позитивного іміджу України на міжнародній арені щодо проведення економічних реформ» [35].

Також, Указом Президента України від 21 грудня 2010 року №1154/2010 створено Координаційний центр з упровадження економічних реформ, метою якого є координація дій у цьому напрямі.

Крім того, згідно з Указом Президента України від 2 квітня 2010 року №469/2010, була утворена Громадська гуманітарна рада, яка спрямована на розробку пропозицій щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина в сферах освіти, культури, охорони здоров'я та інших гуманітарних сферах.

Основними завданнями Ради є дослідження процесів у гуманітарній сфері України та розробки пропозицій щодо пріоритетів та механізмів реформування цієї галузі, забезпечення дотримання конституційних прав і свобод людини у сферах освіти, науки, культури, мистецтва, охорони здоров'я, інтелектуальної та творчої діяльності, а також досягнення відповідності європейським стандартам у цьому плані. Однією з актуальних проблем, на яку Рада спрямовує свою діяльність є вирішення, та збереження соціальної гармонії в суспільстві, формування толерантності між національностями, досягнення компромісу та консенсусу у питаннях мовної політики, збереження культурної спадщини, запобігання політичній некоректності та конфліктогенним тенденціям у суспільному житті. Також важливим є забезпечення взаємодії між органами державної влади, громадськими організаціями, підприємствами та установами для підтримки консолідації та розвитку українського народу, його історичної свідомості,

збереження культурних традицій і розвитку культурної самобутності національних меншин України. Рада має на меті гарантувати виконання міжнародних зобов'язань України, зокрема в рамках Європейської хартії регіональних чи мовних меншин та Рамкової конвенції Ради Європи щодо захисту національних меншин. Вона організовує громадські обговорення, наукові конференції та круглі столи з питань гуманітарного розвитку, забезпечує дотримання конституційних прав людини у цій сфері та аналізує громадську думку з розглянутих питань.

Крім того, Рада приймає участь у підготовці послань Президента України до народу та Верховної Ради України щодо внутрішнього та зовнішнього становища країни, а також вивчає стан дотримання прав громадян у гуманітарній сфері. Для «забезпечення взаємодії органів державної та місцевої влади у вирішенні питань регіональної політики, а також адміністративно-територіальної реформи, утворено Раду регіонів як консультативний орган при Президентові України» [36]. Указом Президента України від 17 травня 2012 року Ме328 /2012 було створено Конституційну Асамблею як спеціальний допоміжний орган при Президентові України. Ця Асамблея призначена для підготовки законопроектів щодо внесення змін до Конституції України. «Метою цього органу є детальне вивчення конституційних прогалин залученням науковців та громадськості для подальшого внесення пропозицій щодо необхідних змін» [37]. Ці реформи органів при Президентові України, запроваджені за ініціативи Президента, важливі для подальшого розвитку українського суспільства. Однак з деяких документів можна зробити висновок, що окремі органи можуть дублювати функції, а формування цих інститутів може бути більше формальним, ніж змістовним. Президент відзначає роль дорадчих органів, спрямованих на різні сфери суспільного життя, при цьому раціоналізує чисельність державного апарату. Проте, перехід до ефективного демократичного управління залишається одним із пріоритетних завдань. Оптимізація системи органів при Президентові України має бути спрямована на розподіл

політичних та адміністративних посад, створення умов для незалежності державних службовців від політичних змін та підвищення професіоналізму чиновництва. Важливо, щоб інститут президентства функціонував відповідно до класичних принципів менеджменту та демократії. Для цього необхідно, щоб формування органів при Президентові базувалося на делегуванні та децентралізації повноважень, відкритості у прийнятті управлінських рішень та залученні громадськості до цього процесу, а також на використанні досвіду та рекомендацій від провідних фахівців кожної галузі. «Тільки в таких умовах система органів при Президентові України буде сприяти ефективності та дієвості на всіх рівнях, а не переважанню президентського впливу у державному апараті» [39].

3.2 Розробка рекомендацій для модернізації Інституту Президента України з урахуванням міжнародного досвіду

Головним завданням модернізації Інституту Президента України є вдосконалення його структури, функцій та процесів з метою підвищення ефективності його роботи, забезпечення відповідності сучасним вимогам та міжнародним стандартам демократії. Основну мету модернізації Інституту Президента України можна розглядати крізьпризму наступних позицій:

1. Підвищення довіри громадян до владних структур: Інститут Президента відіграє ключову роль у політичній системі країни, і його ефективна робота сприяє зміцненню демократичних інститутів та підвищенню довіри громадян до державної влади.

2. Забезпечення стабільності та розвитку країни: дієвий та компетентний Інститут Президента є ключовим фактором у забезпеченні стабільності політичного середовища та ефективного управління державою, що сприяє її розвитку та процвітанню.

3. Збалансованість владних структур: процеси модернізації Інституту Президента може сприяти збалансуванню владних повноважень

між різними гілками влади, зміцненню системи контролю та збалансуванню взаємовідносин між владними структурами.

4. Впровадження передового досвіду та стандартів: модернізація Інституту Президента дозволить впровадити передові практики та стандарти управління, які враховують кращий міжнародний досвід та найкращі практики інших країн.

5. Зміцнення ролі України на міжнародній арені: ефективний Інститут Президента сприятиме підвищенню авторитету та впливу України на міжнародній арені, що важливо для забезпечення національних інтересів та реалізації зовнішньополітичних стратегій країни.

Таким чином, модернізація Інституту Президента України має велике значення для забезпечення ефективного функціонування державних структур, стабільності та розвитку країни, а також підвищення її міжнародного престижу та впливу.

Міжнародний досвід відіграє ключову роль у процесі модернізації Інституту Президента України з кількох причин: «по-перше, це використання передових практик та інструментів: інші країни, особливо ті, де демократія розвинена, можуть мати цінний досвід у сфері організації та функціонування інститутів президентства. Вивчення їхніх підходів та інструментів дозволяє вибрати найбільш ефективні моделі для застосування в українському контексті. По-друге, уникнення помилок та недоліків: аналіз досвіду інших країн дозволяє уникнути повторення помилок та недоліків, які вони можуть зазнавати у процесі розвитку та функціонування інститутів президентства. Це допомагає зберегти час, ресурси та забезпечити більш успішну модернізацію. По-третє, адаптація до місцевих реалій: хоча не всі аспекти міжнародного досвіду можуть безпосередньо застосовуватися в українському контексті, принципи та підходи, які довели свою ефективність у інших країнах, можуть бути успішно адаптовані до специфічних умов України» [41].

Підвищення авторитету та легітимності реформ: використання міжнародного досвіду у процесі модернізації Інституту Президента може

підвищити авторитет та легітимність реформ у очах громадян та міжнародних спільнот, оскільки вони базуються на визнаних та перевірених практиках.

Стимулювання обміну досвідом та співпраця з іншими країнами: використання міжнародного досвіду в процесі модернізації Інституту Президента може сприяти розвитку співпраці та обміну досвідом між Україною та іншими країнами, що сприятиме не лише модернізації президентської системи, а й загальному зростанню демократії та ефективності влади. «Міжнародний досвід важливий для успішної модернізації Інституту Президента України, оскільки він допомагає вибрати найбільш ефективні та адаптовані до місцевих умов підходи та стратегії» [50].

Але при цьому є деякі проблемні аспекти, що потребують модернізації в Інституті Президента України, зокрема до них можемо віднести наступні:

1. **Концентрація влади:** Інститут Президента може мати надмірну концентрацію влади, що може породжувати ризики для демократії та збалансованості влади. Модернізація потрібна для розподілу владних повноважень між різними гілками влади.

2. **Неявність механізмів врахування громадської думки:** відсутність ефективних механізмів врахування громадської думки може призводити до відчуження влади від суспільства. Модернізація може включати створення механізмів для більш активного врахування громадської думки у прийнятті рішень.

3. **Відсутність прозорості та корупція:** Недостатня прозорість у роботі Інституту Президента може сприяти корупції та зловживанням владою. Модернізація має спрямовуватися на зміцнення механізмів прозорості та боротьби з корупцією.

4. **Недостатня ефективність у вирішенні соціальних проблем:** Інститут Президента може виявляти недостатню ефективність у вирішенні

соціальних проблем, таких як бідність, безробіття та доступ до освіти та охорони здоров'я. Модернізація має спрямовуватися на розвиток стратегій та програм, спрямованих на соціальний розвиток та економічне зростання.

5. Обмеження прав та участі громадськості: недостатня участь громадськості у процесі прийняття рішень може знижувати легітимність та ефективність Інституту Президента. Модернізація може включати створення механізмів для забезпечення більшої відкритості та участі громадськості у прийнятті рішень.

Аналіз досвіду інших країн щодо організації та функціонування інститутів президентства дозволяє отримати цінні висновки та використати передові практики для модернізації Інституту Президента України. Деякі з цих практик включають розподіл владних повноважень коли деякі країни встановлюють систему розподілу владних повноважень між президентом, парламентом та урядом, що допомагає уникнути надмірної концентрації влади та забезпечити збалансованість владних структур. Механізми контролю та раціоналізації повноважень який виражається у тому що деякі країни використовують механізми контролю, такі як конституційні суди, щоб обмежити повноваження президента та забезпечити дотримання конституційних норм [28]. Співпраця з іншими гілками влади полягає у ефективній взаємодії між президентом, парламентом та урядом що може сприяти стабільності та розвитку країни. Механізми діалогу та консенсусу є ключовими для успішного функціонування демократичної системи. Важливим також є прозорість та відкритість у діяльності країни, де діяльність президента відкрита для громадськості та медіа, можуть забезпечити більшу легітимність та довіру до владних структур. «Участь громадськості у прийнятті рішень дуже часто полягає у тому що деякі країни включають механізми для активної участі громадськості у прийнятті рішень, такі як референдуми або громадські слухання, що сприяє більшій легітимності влади та врахуванню громадських інтересів. Баланс владних структур, ефективна система розділу влади між президентом, парламентом та судовою системою є

ключовою для забезпечення демократичного контролю та балансу влади» [51].

Варто зазначити що для модернізації Інституту Президента України можна використовувати передові практики та інструменти, що зарекомендували себе у світі. Перш за все це створення незалежних органів контролю де важливим елементом модернізації може бути створення незалежних органів контролю, таких як аудиторські чи антикорупційні органи або розвиток наявних, які б могли забезпечити контроль за діяльністю Інституту Президента та його адміністрації. Наступним є розв'язання питання «забезпечення прозорості та відкритості впровадження механізмів прозорості та відкритості у діяльності Інституту Президента, таких як публічні звіти, відкриті засідання та доступ до інформації, що дозволить громадськості та ЗМІ бути більш інформованими про діяльність президента» [4].

Створення механізмів участі громадськості її залучення до процесу прийняття рішень шляхом проведення громадських слухань, консультацій та інших форм участі може сприяти більшій легітимності та прийняттю більш збалансованих рішень. Створення механізмів для захисту прав та свобод громадян за яких важливо розглядати можливість створення механізмів для захисту прав та свобод громадян від можливих порушень з боку президентської влади, наприклад, через судові інстанції або незалежних експертів чи омбудсмена. Залучення експертів та консультантів з боку інституту Президента може відбуватись шляхом залучення експертів та консультантів для розробки та впровадження стратегій та програм, що сприятимуть розвитку країни та ефективному функціонуванню владних структур. Іншим важливим напрямком є застосування та використання інноваційних технологій, таких як електронне урядування, цифрові платформи для звітності та моніторингу, може покращити ефективність та прозорість роботи Інституту Президента. Ці передові практики та інструменти «можуть бути використані для модернізації Інституту

Президента України та забезпечення його відповідності сучасним демократичним стандартам» [14].

При адаптації передових практик для українських реалій в контексті модернізації Інституту Президента, варто врахувати наступні ключові аспекти:

- **культурні та історичні особливості:** Україна має свою власну культурну та історичну спадщину, яка може впливати на сприйняття та прийняття нових практик. Адаптація передових практик повинна враховувати українські цінності та традиції.
- **інституційна специфіка:** важливо враховувати особливості української конституційної системи та взаємовідносин між владними органами. Адаптація передових практик повинна відповідати конкретним конституційним рамкам та принципам діалогу між гілками влади.
- **громадянське суспільство та громадські рухи:** Україна має активне громадянське суспільство та розвинені громадські рухи, які можуть відігравати важливу роль у впровадженні нових практик та забезпеченні їх легітимності.
- **стратегічні пріоритети:** адаптація передових практик повинна враховувати стратегічні пріоритети України, такі як євроінтеграція, боротьба з корупцією, розвиток демократії та дотримання прав людини.
- **публічна думка та довіра до владних структур:** важливо враховувати публічну думку та рівень довіри громадян до владних структур. Адаптація практик повинна сприяти збільшенню відкритості, прозорості та відповідальності влади перед громадянами.
- **ефективність та економічна доцільність:** адаптовані практики повинні бути ефективними та економічно доцільними у використанні ресурсів та забезпеченні результативності владних структур.

Адаптація передових практик для українських реалій має бути цілеспрямованою та враховувати специфіку країни, щоб забезпечити успішну модернізацію Інституту Президента. «Враховуючи поточні проблеми та

використовуючи міжнародний досвід, можна запропонувати наступні практичні рішення для модернізації Інституту Президента України: створення незалежного органу аудиту та контролю, тобто на основі міжнародного досвіду можна розглянути модель створення незалежного органу аудиту та контролю, схожого до Служби внутрішнього аудиту в Сполучених Штатах або Національного бюро аудиту в Великобританії» [42].

Цей орган може відповідати за контроль за витратами та діяльністю Офісу Президента. Також можна використати запровадження системи електронного урядування: за аналогією з деякими країнами Європи, можна розглянути глобальне впровадження системи електронного урядування, що дозволить ефективніше управляти документообігом та взаємодіяти з громадськістю. Розширення прав громадян на інформацію та участь в її формуванні повинна здійснюватись на основі передового досвіду країн Європи та США. Як приклад можна розглянути зміцнення законодавства щодо доступу до інформації та залучення громадян до процесу прийняття рішень, наприклад, через механізми референдумів або громадських консультацій. Створення механізмів захисту прав людини та свобод громадян із врахуванням міжнародного досвіду доречно впровадити механізми захисту прав журналістів, активістів громадських організацій та інших громадян від тиску з боку влади. Залучення міжнародних експертів для розробки та впровадження реформ які мають досвід у сфері демократії, прав людини та ефективного урядування. Ці практичні рішення спрямовані на вирішення конкретних проблем Інституту Президента України за допомогою використання передового міжнародного досвіду та найкращих практик інших країн. Інститут Президента України є ключовим органом у системі влади країни, і його ефективна робота визначається якістю урядування та рівнем демократії в Україні. Для того, щоб підвищити ефективність та легітимність цього інституту, ми розробили ряд рекомендаційних заходів, які базуються на передовому міжнародному досвіді та враховують поточні проблеми.

Запропоновані рекомендаційні заходи та стратегії спрямовані на покращення ефективності та легітимності Інституту Президента України. Їх впровадження дасть змогу забезпечити більшу прозорість, відкритість та відповідальність владних структур перед громадянами, підвищить рівень довіри суспільства до владних інституцій.

Для аналізу політичного, економічного та соціального контексту України потрібно розглянути деякі ключові аспекти.

По-перше це політичний контекст. Оскільки Україна – це демократична держава з парламентсько-президентською формою правління. Останнім часом країна пережила істотні зміни у політичній системі, зокрема після Революції Гідності 2014 року, яка призвела до зміни влади та початку реформ. Проте, деякі проблеми залишаються, такі як корупція, нестабільність уряду та внутрішньополітичні конфлікти. По-друге це економічний контекст. В нашій країні наявеа розвинена, але нестабільна економіка. Вона базується переважно на важкій промисловості, сільському господарстві та експорті сировини. Протягом останніх років Україна стикалася з різкими змінами в економіці через конфлікт на сході країни та втрату Криму. Зовнішні інвестиції та розвиток малих та середніх підприємств залишаються основними завданнями для економічного розвитку. По-третє це соціальний контекст. Національний склад України різноманітний за своїми етнічними, культурними та релігійними аспектами. Проте, економічні труднощі, зміни влади та повномасштабна війна створили напруженість у суспільстві та знизили довіру до владних структур. Проблеми з доступом до якісної медичної допомоги, освіти та соціального захисту залишаються актуальними. Враховуючи ці аспекти, можна зробити певний висновок, що Україна стоїть перед серйозними викликами у всіх сферах соціогуманітарного життя. Ефективна політика та реформи у сферах політики, економіки та соціального розвитку є ключовими для подолання проблем та досягнення стабільності та процвітання. Модернізація Інституту Президента повинна сприяти забезпеченню національної безпеки, в тому числі шляхом ефективного

використання оборонних та зовнішньополітичних інструментів. Розвиток демократії та прав людини: модернізація Інституту Президента має підтримувати розвиток демократії, захищати права людини та забезпечувати шанси для всіх громадян брати участь у політичному процесі.

Забезпечення впровадження запропонованих заходів та моніторинг їх виконання є критичним для успішної модернізації Інституту Президента України. Ось кілька кроків, які можна вжити для цього:

Створення спеціального комітету або робочої групи. Формування команди, що відповідає за реалізацію та моніторинг реформ у Інституті Президента. Ця команда повинна складатися з представників владних органів, громадських організацій та міжнародних партнерів.

Розробка дорожньої карти реформ. Визначення конкретних кроків та строків впровадження кожного заходу, а також відповідальних осіб за їх виконання. Це дозволить систематизувати процес та забезпечити його вчасне завершення.

Створення системи звітності та обліку. Встановлення механізмів звітності, які дозволять відслідковувати прогрес впровадження кожного заходу, виявляти можливі затримки або проблеми та швидко реагувати на них.

Залучення стейкхолдерів. Активна участь громадських організацій, експертів та інших зацікавлених сторін у процесі моніторингу та впровадження реформ. Їхній внесок та ідеї можуть допомогти вирішити проблеми та забезпечити успішне впровадження.

Постійний моніторинг та оновлення стратегії. Проведення регулярних оглядів та оцінка результатів впровадження реформ. Виправлення стратегії, якщо це необхідно, з метою досягнення максимальної ефективності.

Взаємодія з міжнародними партнерами. Залучення міжнародних організацій та партнерів для підтримки впровадження реформ та обміну передовим досвідом.

В цілому такі кроки сприятимуть забезпеченню ефективного впровадження та моніторингу запропонованих заходів у питаннях удосконалення Інституту Президента України.

Підсумовуючи наведемо деякі кроки щодо удосконалення результатів діяльності Інституту Президента України.

Аналіз отриманих результатів. Сюди входить ретельний огляд отриманих даних та визначення ключових висновків щодо досягнень та недоліків впроваджених заходів.

Виявлення причин та проблем. Під цим розуміємо низку факторів, що призвели до невдач або неочікуваних результатів. Це може включати аналіз причин, таких як недостатня ресурсна підтримка, непередбачені обставини або недоліки в самому заході.

Корекція стратегії. Вона передбачає внесення змін у стратегію модернізації на основі отриманих даних та аналізу результатів. Це може включати вдосконалення існуючих заходів, видалення неефективних елементів та додавання нових підходів для досягнення поставлених цілей.

Узгодження зі стейкхолдерами. Маємо на увазі що після внесення змін у стратегію, важливо повідомити та отримати згоду від зацікавлених сторін та експертів. Це дозволить забезпечити підтримку та співпрацю у впровадженні виправлених заходів.

Планування подальших кроків. Цей етап передбачає розробку плану подальших дій на основі внесених змін та нової стратегії. Це включає в себе визначення конкретних завдань, відповідальних осіб та строків виконання.

Моніторинг та оцінка. Цей етап починає працювати після внесення змін у стратегію, продовження періодичного моніторингу та оцінки ефективності впроваджених заходів. Він допоможе вчасно виявляти будь-які проблеми та забезпечити успішну реалізацію модернізації. Цей цикл аналізу та корекції стратегії є важливим для забезпечення ефективного впровадження реформ та досягнення поставлених цілей модернізації Інституту Президента України.

Висновки третього розділу

Оптимізація апарату Президента України є необхідним кроком для підвищення ефективності роботи та зміцнення взаємодії з іншими гілками влади та громадськістю. Успішна модернізація Інституту Президента України має спиратися на передовий міжнародний досвід і включати наступні ключові рекомендації:

1. Структурна оптимізація.

Впровадження сучасних технологій для підвищення прозорості та швидкості обміну інформацією. Реформування організаційної структури апарату Президента з метою зменшення бюрократичних перепон та підвищення гнучкості прийняття рішень. Підвищення кваліфікації співробітників через регулярні тренінги та міжнародний обмін досвідом.

2. Зміцнення взаємодії з іншими гілками влади.

Створення ефективних механізмів координації між виконавчою, законодавчою та судовою гілками влади для забезпечення єдності державної політики. Розвиток консультативних органів при Президентові, які включатимуть представників різних гілок влади та експертів для обговорення стратегічних питань.

3. Покращення комунікації з громадськістю.

Впровадження інтерактивних платформ для зворотного зв'язку з громадянами, включаючи соціальні медіа та спеціалізовані веб-портали. Розширення практики публічних звітів та брифінгів для забезпечення прозорості діяльності Президента. Підтримка ініціатив громадянського суспільства через активну взаємодію з неурядовими організаціями та залучення громадськості до процесу прийняття рішень. Застосування цих рекомендацій сприятиме підвищенню ефективності роботи Інституту Президента України, забезпечить кращу координацію між різними гілками влади та зміцнить довіру громадськості до державних інституцій.

ВИСНОВКИ

Під час виконання кваліфікаційної роботи було проаналізовано та доведено, що після прийняття Конституції України, інститут Президента став консолідуючим фактором у системі державних органів влади, що визначило темп суспільно-політичних процесів. Обираючи Главу української держави, важливим є переосмислення історії інституту Президента. Данна робота базувалася на основі деяких наукових праць на цю тему, є актуальною і мала на меті висвітлити історію розвитку інституту Президента в Україні від 1996 до 2024 року. Робота аналізує роль та функції глави держави, враховуючи історичний контекст та сучасні виклики. Тому, Президент України відіграє ключову роль в політичному та конституційному устрої країни.

1. Проведений теоретико-методологічний аналіз історичних етапів становлення та розвитку Інституту Президента України який засвідчив що основні функції Президента України визначаються Конституцією та іншими законами. Також під час дослідження було доведено що Гарант Конституції відіграє важливу роль у забезпеченні єдності різних соціокультурних груп у країні. Він повинен враховувати інтереси різних регіонів, етнічних груп та соціальних класів, сприяючи консолідації суспільства. Президент відповідає за захист і забезпечення виконання конституційних норм та цінностей. Він зобов'язаний дотримуватися принципів правової держави та гарантувати права та свободи громадян. Президент сприяє розвитку соціальної сфери, включаючи освіту, охорону здоров'я, соціальний захист та інші аспекти життя громадян. Він може ініціювати програми боротьби з бідністю, підвищенням якості освіти та охорони здоров'я, а також сприяти рівноправ'ю та включеності.

Щодо зовнішньої політики то Президент відповідає за формулювання та реалізацію зовнішньої політики. Він обирає курс відносин з іншими країнами, веде переговори, підписує міжнародні угоди та розвиває дипломатичні відносини. Зовнішня політика також пов'язана з підтриманням

міжнародного миру та безпеки. Конституційна модель президентської влади в Україні спрямована на забезпечення сильного глави держави, який має здатність балансувати та координувати роботу всіх гілок влади.

Показано що створення допоміжних органів стало необхідним атрибутом сучасного державного апарату та важливою складовою інституту глави держави. Ефективність виконання його повноважень значною мірою залежить від належної системної організації цих допоміжних органів, чіткого закріплення їх правового статусу, належного правового механізму для виконання їх завдань та встановлення правових та організаційних гарантій проти можливих зловживань.

2. Розкрито основні функції та повноваження Президента України. Повноваження Президента України які становлено ст. 106 Конституції України і до них відносяться: забезпечення державної незалежності, національної безпеки та правонаступництво держави; представництво держави в міжнародних відносинах, керівництво зовнішньополітичною діяльністю держави, проведення переговорів і укладення міжнародних договорів; припинення повноважень Верховної Ради у встановлених Конституцією випадках і призначення позачергових виборів до Верховної Ради; внесення за пропозицією коаліції депутатських фракцій подання про призначення Парламентом Прем'єр-міністра; внесення до Верховної Ради подання об призначення міністрів оборони та закордонних справ України; призначення і звільнення Генерального прокурора (за згодою Верховної Ради); про призначення на посаду і звільнення з посади Голови СБУ; є Верховним Головнокомандувачем Збройних Сил України; призначає і звільняє вище командування ВСУ, інших військових формувань; здійснює керівництво в сферах національної безпеки і оборони держави; очолює РНБО; вносить до Верховної Ради подання про оголошення стану війни і у разі збройної агресії проти України приймає рішення про використання Збройних Сил України і інших законних військових формувань;

3. Розглянуто та визначено правовий статус Офісу Президента, та інших структур та служб при Президентові який стосується діяльності президента та його інституту, наприклад згідно з Законом «Про національну безпеку України» та повноваженнями у сфері управління та координації діяльності в цій сфері, передбаченими в інших нормативно-правових актах, Президент України має значний обсяг влади, який включає різноманітні функції і повноваження. Наприклад, він виступає головнокомандувачем Збройних Сил України, очолює Раду національної безпеки й оборони, приймає важливі рішення щодо оборони та безпеки, має право на законодавчу ініціативу, а також призначає та звільняє керівників військових організацій та інших посадових осіб. З урахуванням того, що Президент України очолює Раду національної безпеки і оборони України, призначає її склад та впроваджує свої рішення своїми указами, можна зазначити, що кадрові повноваження Президента в сфері національної безпеки та оборони України набувають все більшого значення. Практично, через рішення Ради національної безпеки і оборони України, Президент вправі керувати сферою безпеки та приймати управлінські рішення без участі Уряду та Верховної Ради. Науково-дослідною установою, яка підтримує роботу Президента, є Національний інститут стратегічних досліджень. Цей Інститут, заснований указом Президента України в 1992 році, підпорядкований Президентові та відповідає за аналіз та прогнозування у діяльності Президента, як це передбачено його Статутом. Важливо, щоб інститут президентства функціонував відповідно до класичних принципів менеджменту та демократії. Для цього необхідно, щоб формування органів при Президентові базувалося на делегуванні та децентралізації повноважень, відкритості у прийнятті управлінських рішень та залученні громадськості до цього процесу, а також на використанні досвіду та рекомендацій від провідних фахівців кожної галузі. Тільки в таких умовах система органів при Президентові України буде сприяти ефективності та дієвості на всіх рівнях, а не переважанню президентського впливу у державному апараті.

4. Досліджено процес оптимізації апарату Президента України в процесі взаємодії з гілками влади та громадськістю який полягає у - удосконалення методів та форм взаємовідносин, законодавчому врегулюванні проблемних аспектів взаємовідносин апарату Президента України і громадянського суспільства, також залучення інститутів громадянського суспільства, що володіють фінансово-матеріальними ресурсами й трудовими ресурсами до вирішення соціальних питань громадського життя. Розглядаючи напрями оптимізації взаємодії апарату Президента України з гілками влади та інститутами громадянського суспільства слід детальніше зупинитися на використанні форм такої взаємодії. Найбільш ефективними формами взаємодії апарату Президента України, гілок влади та громадянського суспільства вважаємо центри громадського захисту, профільні громадські ради, соціальне замовлення, гранти, суспільний договір про взаємодію органів влади та організацій громадянського суспільства.

5. Розкрито перспективи та можливу модернізацію інституту Президента України з врахування міжнародного досвіду. Серед основних напрямів модернізації слід виокремити наступні: залучення до діяльності допоміжних структур інституцій громадянського суспільства для забезпечення ефективності та прозорості роботи президентського апарату; продовження активного впровадження електронного врядування, інших інноваційних методів управлінської діяльності, зокрема, реалізацію електронних петицій; організація та функціонування інституту Президента України має базуватись на загальноєвропейських засадах доброго врядування: сталого розвитку, децентралізації публічної влади, субсидіарності та безпристрасності щодо надання публічних послуг, прозорості та підзвітності з антикорупційною складовою, громадського контролю та активного залучення громадян до прийняття управлінських рішень, впровадження електронного врядування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балабанов М. Публічна адміністрація та державне управління: офіс президента України. Режим доступу: http://customs-admin.umsf.in.ua/archive/2019/1/1_2019.pdf
2. Бараєв В. Інститут глави держави: Українська традиція та сьогодення / В. Бараєв, Г. Кривчик // Актуальні проблеми державного управління: Збірник наукових праць / редкол.: С.М. Серьогін (голов. ред.) та ін. – Дніпропетровськ: ДРІДУНАДУ, 2008. – Випуск 1 (31). – С. 10-20.
3. Велике переселення: топ-5 локацій для нової Адміністрації президента. Режим доступу: <https://mind.ua/ru/publications/20196936-velikoe-pereselenie-top-5-lokacij-dlya-novoj-administracii-prezidenta>
4. Верховна рада України. Офіційний сайт. Режим доступу: <https://rada.gov.ua/>
5. Офіційний сайт Вільна енциклопедія. Режим доступу: https://m.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%B0%D0%B9%D0%BB:GDP_PPP_Poland.svg
6. Вплив інституту президента на ефективність діяльності органів влади. Б. Ленігевич, «Демократичне врядування» Науковий вісник. – 2016. – Вип. 16/17 // Режим доступу : <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2022/feb/26725/lenigevych.pdf>
7. Демяденко Б. Генезис інституту президенства в Україні: підсумки президенської каденції Л. Кравчука, Л. Кучми, В.Ющинка / Дем'яденко Б., Дем'яденко В., // Сучасна українська політика. – 2011. – Вип 23. – С. 82 – 97.
8. «Державна служба України: сучасні виклики та перспективи повоєнної трансформації». Міжнародний круглий стіл Режим доступу : <https://ipacs.knu.ua/?lang=ukr&tip=osn&filtername=&page=2&tip=News&newsid=1973>

9. Журавльова Г. Інститут президентства в Україні на етапі проведення конституційної реформи / Г.С. Журавльова, О.Д. Чуднівцев // Влада. Людина. Закон. – 2007. – № 2. – С. 32-35.

10. Закон України «Про Кабінет Міністрів України» // Офіційний вісник України. – 2007. – № 6. – С. 7.

11. Закон України «Про Представництво Президента України в Республіці Крим» від 2 березня 2000 р. [Електронний ресурс] : офіційний сайт Верховної Ради України – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1524-14>.

12. Зимовець А. В. Правове регулювання взаємної відповідальності держави та людини (конституційно-правовий аспект) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / А. В. Зимовець ; Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. – Х., 2009. – 214 с.

13. Зозуля О. І. Особливості конституційно-правового статусу канцелярії Президента Республіки Польща / О. І. Зозуля. – Режим доступу : http://webcache.googleusercontent.com/search?Q=cache:ifaf2jr_sykj:irbisnbuv.gov.ua/cgibin/irbis_nbuvcgiirbis_64.exe%3FC21COFP_index.htm_2015_3_17.pdf

14. Інститут Президента України в системі державної влади України: матеріали наукової конференції. – К. : Видавничополіграфічний центр «Київський університет», 2014. – 472 с. Режим доступу : https://knu.ua/pdfs/konfer/Konfer_tezu.pdf

15. Історія балансу влад. Режим доступу : <https://centreua.org/wp-content/uploads/2021/09/Istoriya-balansu-vlad-WEB.pdf>

16. Кабінет Міністрів України. Офіційний сайт. Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/>

17. Кабінет Міністрів України. Деякі питання правового статусу Кабінету Міністрів України // Ідеологія державотворення в Україні: Історія і сучасність. - К., 1997. - С. 184-187.

18. Кармазіна М. Президентство: український варіант / М. Кармазіна. – К., 2007. – 365с.

19. Конспект лекцій. Стратегічне планування у сфері національної безпеки / Л.М.Шипілова. К: ВПЦ «Київський університет», 2023. – 143 с. Режим доступу : <https://ipacs.knu.ua/pages/dop/336/files/0c043c6b-bab5-4391-9c5c-26aa49b.pdf>
20. Компетенція президента України у забезпеченні національної безпеки України. Режим доступу : <http://politics.ellib.org.ua/pages-8239.html>
21. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
22. КарріД. П. Конституція Сполучених Штатів Америки : [посібник для всіх] / Д. П. Каррі ; [пер. з англ. О. М. Мокровольського]. – К. :Веселка, 1993. – 492 с.
23. Коваль Н. В. Координаційні, консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи при Президентові України: конституційно-правовий аспект : дис. канд. юрид. наук. Київ, 2016. 210 с
24. Канченко А. В. Інформаційне забезпечення політики Президента України: інституційний аспект / А. В. Канченко. – Режим доступу : http://www.economy.in.ua/pdf/10_2011/38.pdf.
25. Кудряченко А. Чотирнадцять президентів. Порівняльний аналіз систем влади держав Центральної та Східної Європи в контексті відчизняного досвіду конституційної реформи / Кудряченко А. // Віче. – 2006. - № 11. – С. 26 – 28
26. Кожевников А. Ю. Конституційно-правове регулювання імунітетів в Україні (на прикладі глави держави, народних депутатів та суддів України) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / А. Ю. Кожевников ; Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2010. – 20 с.
27. Офшори Зеленського працювали у 2020–2021 роках, Андрій Богдан. Слідство Інфо. 2021. 14 грудня. Режим доступу: <https://www.slidstvo.info/news/ofshoryzelenskogo-pratsyuvaly-u-2020-2021-rokah-andrij-bogdan>

28. /Оцінка демократії. Офіційна платформа. Режим доступу : <https://www.idea.int/theme/democracy-assessment>
29. Плахотнюк Н.Г. Інститут президентства в Україні: конституційно-правовий аспект: автореф. дис.канд. юрид. Наук / Н.Г. Плахотнюк. – Х., 1999. – 20 с.
30. Плахотнюк Н.Г. Інститут президентства в Україні: становлення та розвиток: монографія / Н.Г. Плахотнюк, В.І. Мельниченко; НАДУ при Президентові України. – К.: Видавн. дім «Максімум», 2004. – 126 с.
31. Положення про Прес-службу Президента України затверджено Розпорядженням Президента України від 8 лютого 2005 року N 48/2005-рп. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/48/2005-%D1%80%D0%BF#Text>
32. Погорілко В. Ф. Функції української держави та їх правові основи // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2004. – № 1 (27). – С. 11
33. Погорілко В.Ф. Інститут президентства в Україні // Державотворення і правотворення в Україні: досвід, проблеми, перспективи: Монографія / За заг. ред. Ю.С. Шемчушенка. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького, 2001. – С. 114.
34. Положення про Адміністрацію Президента України затверджено Указом Президента України від 2 квітня 2010 року N 504 /2010 Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504/2010#Text>
35. Положення про Громадську гуманітарну раду затверджено Указом Президента України від 2 квітня 2010 року №469/2010 Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/469/2010#Text>
36. Положення про Комітет з економічних реформ затверджено Указом Президента України від 17 березня 2010 року №355/2010 Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/2010#Text>
37. Положення про Координаційний центр з упровадження економічних реформ затверджено Указом Президента України від 21 грудня

2010 року №1154/2010 Режим доступу :
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/747/2010#Text>

38. Положення про Національну раду соціального партнерства затверджено Указом Президента України від 27 квітня 1993 року N 151/93
Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/151/93#Text>

39. Положення про Раду регіонів затверджено Указо Президента України від 9 квітня 2010 року №533/2010 Режим доступу :
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/533/2010#Text>

40. Порядок призначення та звільнення в період воєнного стану.
Режим доступу : <https://nads.gov.ua/vidpovidi-na-aktualni-pitannya-roboti-derzhavnoyi-sluzhbi-u-voyennij-period/poryadok-priznachennya-ta-zviltrennya-v-period-voyennogo-stanu>

41. Походження та сутність інституту президентства. Режим доступу :
<https://osvita.ua/vnz/reports/politolog/16822/>

42. Президент України. Офіційне інтернет представництво. Режим доступу :
<https://www.president.gov.ua/>

43. Президентські вибори–2019. Другий тур. Режим доступу :
https://texty.org.ua/d/2019/ president_elections_v2/

44. Президентське вето: з якими законами боровся Зеленський? Режим доступу :
<https://lb.ua/news/2023/04/25/55298>

45. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 40, ст.527 Режим доступу :
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text>

46. Про місцеві державні адміністрації Закон України від 9 квітня 1999 року. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text>

47. Про національну безпеку України Закон України від 21 червня 2018 року. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>

48. Про першочергові заходи щодо забезпечення реалізації та гарантування конституційного права на звернення до органів державної

влади та органів місцевого самоврядування від 7 лютого 2008. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/109/2008#Text>

49. Про Представництво Президента України в Автономній Республіці Крим від 02.12.2012 Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1524-14#Text>

50. Розвиток інституту глави держави: досвід і сучасність України А. А. Яковлєв, Право та інновації № 3 (15) 2016 // Режим доступу : <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2017/01/Yakovlev15.pdf>

51. Розподіл державної влади. Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%BE%D0%B7%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D1%96%D0%BB_%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D1%97_%D0%B2%D0%BB%D0%B0%D0%B4

52. Серьогіна С. Г. Компетенція Президента України: теоретично-правові засади : Автореф. дис. канд. юрид. наук-Х; 1998.-с.9.

53. Сухонос В.В. Інститут глави держави в конституційному праві: монографія / В.В. Сухонос. – СумиДВНЗ «УАБСНБУ», 2011. – 339 с.

54. Терзі О.С. Роль політичних партій України у формуванні інституту президентства (1991-1996 рр.) / О.С. Терзі // Наука. Релігія. Суспільство. – 2004. – № 2. – С. 157.

55. Указ Президента України «Про Представника Президента України у Конституційному Суді України від 27 липня 2007 р. № 667/2007 : офіційний сайт Верховної Ради України – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/667/2007> – Заголовок з екрану.

56. Указ Президента України «Про Представництво Президента України Республіці Крим» 31 березня 1994 р. No 119/94 : офіційний сайт Верховної Ради України – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/119/94>

57.   Указ Президента України Питання Національного інституту стратегічних досліджень N 1158/2002 від 16 грудня 2002 року. Режим доступу : <https://www.president.gov.ua/documents/11582002-890>

58. Указ Президента України від 14 квітня 2004 р. № 434 «Про невідкладні заходи з удосконалення організації прийому громадян органами державної влади, органами місцевого самоврядування та посадовими і службовими особами цих органів» Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/434/2004>

59. Указ Президента України від 19 лютого 1997 р. № 159 «Про затвердження Положення про Адміністрацію Президента України» Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/159/97>

60. Указ Президента України від 20 жовтня 2001 р. № 1284 «Про внесення змін до Указу Президента України від 20 серпня 2002 р. № 729» Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1284/2004>

61. Указ Президента України від 27 січня 2005 р. № 111/2005 «Питання Секретаріату Президента України» Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/2253.html>

62. Указ Президента України від 6 червня 2003 р. № 484 «Про Головне аналітичне управління Адміністрації Президента України» Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/484/2003>

63. Указ Президента України від 6 березня 2003 р. № 203 «Питання Адміністрації Президента України». Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/203/2003>